

Štev. 20.

V Trstu, 25. oktobra 1894.

Letnik VII.

Koalicija — znamenje propadanja.

Sedanja državnozborna zveza se še vedno ne ocenjuje dovolj globoko; kajti značaj te koalicije je tak, da bi ne mogla dobivati tiste podpore, katera jej prihaja seštevno od konservativnih življenj in pa od zastopnikov nekaterih tlačanih narodov. Koalicija je pa tudi taka, da bi jo moral vsak količkaj misleči državnik obsojevati, in to v interesu države, urejenja narodov in utrjenja kmetijstva in delavskih množic. Koalicija je po svojem značaju tista združena sila, katera deluje v popolnem nasprotju s tem, kar bi se moralo vršiti in izvršiti na toliko važnih stranij.

Koalicija se je vstvarila v zaprečenju primerne preosnove volilnih redov, in je ona le dosledna, ako je razglasila, da hoče čuvati status quo ali dosedanje politiško in nacijsalno-politiško stanje. Pri tej točki je modro zamolčala to, kar je za njo prva in glavna stvar, namreč da hoče ščititi zajedno privilegije fevdalnega in buržoazijskega veleposestva. Na to stran jo je mimogredé ovadil konservativni poslanec Ebenhoch, misleči politiki pa so to vedeli tudi brez takega razkritja. Koalicija je namreč v toliki meri zveza fevdalnega zemljišnega in modernega veleobrtnijskega, oziroma tudi veletrgovskega posestva, da poševa vsaj tajno na prvem mestu čvanje materijalnega posestva in ž njim združenih predpravil in še le na drugem kot sredstvo za namen tudi politiško in nacijsalno-politiško posest nekaterih gospodovalnih narodnostij. Fevdalci so se bili prestrašili grof Taaffejevega načrta o volilni reformi, dasi bi bile še le posledice izvršitve tega načrta dovalje do prekračenja politiških privilegij zemljišnega veleposestva. Da so se fevdalci združili celó s svojimi lastnimi nasprotniki, dokazuje to bolj nego vse drugo, da slutijo opasnost, ki jim grozi od srednjega in malega kmetijstva, potem pa v obče od delavskih mas. Z druge strani kaže to, da je n. pr. češkemu plemstvu več do ohrane sedanjih, ostalih mu stanovskih privilegij, nego pa do tistega historijskega državnega prava, katero

zahteva češki narod kot tak in v celoti. Posredno se dá sklepati, da češki poslanci slutijo, da izvršitev češkega drž. prava ne podeli plemstvu toliko predpravil, kolikor jih je imelo poprej. S tega stališča morejo Čehoslovani soditi, da plemstvo ali popolnoma opusti zagovarjanje češkega hist. prava, ali pa se potegne le za tako izvršenje, katero bi dajalo fevdalcem zopet prvo mesto. Združenje fevdalcev v koaliciji utegne Čehom odpreti oči, da se ne bodo dajali več zavajati takó lahko, kakor se je to godilo za vodstva grofa Clam-Martinitca.

Poljakom se je najlaže združiti s kapitalističskimi strankami; kajti s tem ščiti poljsko plemstvo svoje materijalne in na zunaj zajedno poljske narodne interese. Poljsko plemstvo bi pokazalo svoje pravo lice tedaj, ko bi Poljaki ne gospodovali nad gališkimi Rusi. V takem slučaju bi poljsko plemstvo popuščalo tudi narodne interese, kjer bi videlo opasnost za svoje starovske gmotne interese. Prav za prav pa se postavlja poljsko plemstvo v koaliciji tudi proti interesom množic poljskega naroda; kajti narodne množice bi po svojih zastopnikih tirale nekoliko drugačno politiko, nego pa nad njimi gospodujejoče plemstvo. Poslednje je po takem v koaliciji pri jednaki vlogi, kakor češko plemstvo. Važno pri poljskem in češkem plemstvu za politiko narodnih mas ostane to, da oboje to plemstvo čva svoje materijalne interese proti interesom kmetijstva in delavskih množic, in da pri tem zaščičanju stanovskih materijalnih interesov prezira do cela narodne interese, kjer ti nasprotujejo gmotnim interesom in od teh zavisnim stanovskim privilegijem. Oboje to plemstvo na svoj dobiček privoljuje v načelo čvanja dosedanjega politiškega stanja, ker s tem najlepše hrani tudi svoje specialne stanovske interese.

Češko in poljsko plemstvo, če stvar presojujemo pravilno, drži se stalno načela ohranjenja dosedanjega posestva, in je sedaj v koaliciji prišlo v neprijetno položenje, da je moralo narodom razkriti svoje stremljenje

brez ovinkov ter se udati programu, ki naravnost povdarja ohranjenje dosedanjega tudi politiškega, oziroma nacionalno-politiškega posestva. Razlika med sedanjim položajem v koaliciji in politikovanjem za poprejšnjih vlad je pri poljskem in češkem plemstvu le v tem, da poprej je moglo to plemstvo ščititi svoje interese pri zaupanju narodov in njih zastopnikov, v tem ko sedaj spoznavajo celó širše množice češkega in tudi poljskega naroda značaj politike svojega plemstva. Koalicija do- vaja k temu spoznanju proti svoji volji, in to je velik moralen dobiček za bodočnost; ta dobiček je morda jedin, ki ga utegnejo narodi imeti od drugače pogub- nega značaja koalicije.

Nemška liberalna stranka šteje zastopnike, ki za- govarjajo veliko obrt in veliko trgovino; ona je posebe stranka modernega kapitala, katerega je največ v židov- skih rokah ali v židovski zavisnosti. Ta stranka v svojem gmotnem interesu izpodkopa srednje in vse malo kmetijstvo, tlači množice se delavske množice po tovarnah in uničuje vso malo obrt in trgovino, da na- pravlja monopol v industriji in trgovini, zajedno tudi monopol stanovanj po mestih in okolo tovarnen. Ta stranka po takem nikakor ne more prijazna biti nižim slojem na kmetih in v mestih; delavski interesi so jej pa ravno nasprotni, kakor ona v svoji kramarski kratko- vidnosti umeva te interese. Ta stranka torej nikakor ne more privoliti v izpremembo volilnih redov, vsled katere bi prišli naštetih nižih stanov do večje udeležbe pri zakonodavstvu. Kot stranka, kateri so gmotni do- bički vse, drugi interesi pa le postranska stvar, raz- glaša ona taka načela, kateri služijo jedino modernemu kapitalizmu, ne pa kmetijstvu, mali obrti, rokodelstvu, mali trgovini in delavcem. Ta stranka razglaša svobodo razdeljevanja zemljišč, da more potem pokupovati ali spravljati pod se taka posestva ter naposled pripravljati jih za moderno — denarno aristokracijo.

Ta stranka ima doslej za-se najugodniši volilni red, in ker se ta vjema z nemškimi nacionalnimi inte- resi, razglaša svobodnišo preosnovno volilnega reda kot opasno nemški narodnosti, v resnici pa poštevna na pr- vem mestu le opasnost svojih materijalnih interesov. Ako kljubu temu vidimo nemške nacionalce v opoziciji proti tej nemštvo zaščitjuči stranki, je to dokaz, da so ti nacionalci spoznali značaj nemške liberalne stranke, in da ta značaj škoduje nemškemu narodu več v gmot- nem, nego koristi v nacionalnem pogledu. Zajedno se čutijo nemški nacionalci uže dovolj krepki, da skušajo s svoje strani izpodkopavati liberalno stranko ter poleg konservativcev sami čuvati socialne, politiške in na- rodne interese Nemcev.

Nemško liberalna stranka, kar izvrši v nacional- nem pogledu za Nemce, stori to le zaradi tega, ker bi drugače ne mogla vzdrževati se pri izključnem zago- varjanju svojih kapitalistiških interesov. Ta stranka

mora po svoji sestavi zagovarjati židovske interese, in ti so specijalno nasprotni vsakemu konservatizmu in zdravemu napredku ariskih narodov. Zato je največa neprikladnost v tem, da so se mogli koaliciji pridružiti taki konservativci, ki zagovarjajo interese širših mno- žic in nižih slojev svojih narodov. Interesi srednjega in malega kmetijstva neposredno nasprotujejo stremljenju kapitalistiške stranke, in to tudi v verskem in dušev- nem pogledu. Kapitalistiška stranka uže zaradi Židov- stva mora zagovarjati brezversko šolo, konservativna stranka pa je vedno trdila, da njej je pred vsem do verske šole. Torej ne more konservativna stranka v koaliciji doseči ničesar, kar si kot bistveno postavlja v svoj program. To, da se je vendar konservativna stranka pridružila koaliciji, oziroma jo celó omogočila, je največi politiški nesmisel, kolikor smo jih doživeli v Avstriji za ustavnega življenja. Nemške konservativce bi mogli umeti s stališča koalicijske programatiške točke o za- ščitjanju dosedanje politiške in nacionalne posesti, a vendar še nemški nacionalci spoznavajo, da nacionalni dobički pri koaliciji niso toliko vredni, kolikoršna je škoda, ki provzročuje v isti koaliciji nemškemu narodu liberalna kapitalistiška stranka. Toda naj si bode z nemškimi strankami kakor koli, ker v narodnem po- gledu čuje nemške nacionalne interese koalicijski pro- gram; absolutno neumevno pravilno mislečemu razumu ostane pa to, da so tudi samo za jeden trenotek mogli pridružiti se koaliciji tudi zastopniki nekaterih slovanskih narodov. Tu je treba poštevati poleg obče kratko- vidnosti, popolne politiške slepote jedino še postranske, tudi osebno sebične in nizke interese.

Fevdalci in poljski šlahtiči so s kapitalistiško stranko sorodni vsaj gledé na gmotne, dasi različne in- terese; tudi se interesi čeških plemičev, kolikor so dan- danes sami tovarnarji in v obče moderni podjetniki ne- koliko vzajemni z buržoazijo; ali da se je dala zavesti konservativna stranka, da je stopila v koalicijo, to se ne more opravičevati, in slovanski člani konservativne stranke so si v parlamentarni zgodovini še posebe na- deli politiški madež, katerega jim ne zbrise nobena sila.

* * *

Koalicija je sprejela tako odgovornost, kateri ne more zadostiti nikdar. Državniki, ki lojalno mislijo o interesih države, morajo obsojati uže njen početek; kajti uže samo to, da sestaje, je napaka, ki se zagreša ne le proti *vsem* vrstam nižih slojev, ampak tudi proti stremljenju in potrebam negospodovalnih narodov, s tem pa proti interesom države. Spomnimo se samo na jedno stran občega položaja. Naša zunanja politika povdarja prijateljstvo z vsemi državami in kaže na zagotovljeni evropski mir. Z vodstvom naše zunanje politike je v tem pogledu soglasna vsa Evropa. Kaj je torej dolžnost notranje politike? To, kar so naši državniki nasproti Slovanom javno naglašali uže sto in stokrat: ko so se

kazali oblaki obče politike le količkaj temni, tolažili so slovanske negospodovalne narode na mirnejše čase, na ugodniše mednarodno položnje. Sedaj imamo uže toliko let zagotovljeni mir, a na znotraj se ni napravil še noben odločilen korak na sporazumljenje narodov, pač pa so različni pojavi dovajali do vznemirjenja in skrajnosti toliko med narodnimi jednotami, kolikor med njih stranikami. Modro ni ravnal grof Taaffe, da ni sprejel občega načrta, po katerem bi bil izvršil vsaj ustavno zagotovljeno narodno enakopravnost. Pristranski in nedostatno je bil pričel to delo le za češko kraljestvo v interesu nemškega naseljenja. Tedaj je bila prilika za izvršenje nacionalne avtonomije za vse narode. Načrt grofa Taaffeja o preosnovi volilnega prava ostane kot tak njegov najmodrejši čin, a ravno zaradi tega je moral odstopiti, in najboljši čin je porodil najhujše zlo, katero je in ostaje v koaliciji.

Koalicija ni sposobna za nobeno odločilno političko dejanje, kakoršno bi odgovarjalo potrebam in stremljenju večine narodov. Koalicija ne more zasnovati primerne izpremembe volilnega prava, ker bi drugače vsled svojega značaja pobijala sama sebe. Koalicija pa ni vstvarila sama sebe, da bi takisto uničila sama sebe. Iz istih vzrokov ne more ona delovati na izvršenje historičkih državnih prav. Poljaki in nemška levica ne morejo postavljati se proti duvalizmu; zato tudi nikdar ne privole v izvršenje češkega ali kakega drugega drž. prava. Jednako ne more koalicija privoliti v izvršenje narodne enakopravnosti; proti nacionalni avtonomiji se postavljajo Poljaki vsled gospodstva nad Malorusi; nemški liberalci pa se morajo ustavljati vsaki obliki izvršenja narodne enakopravnosti vsled milosti, da njih usode ne prepušča nemški narod popolnoma sili nemških nacionalcev. Stremljenju konservativne stranke ne more nemška levica nikdar zadostiti, ker bi bilo to proti načelom, zaradi katerih sestaje in traje.

Takó je koalicija po svoji sestavi nesposobna za vsak obsezniji politički čin, s katerim bi se zadovoljila z jedne strani večina narodnih jednot, z druge strani pa večina naseljenja kot takega ali v obče vseh nižih slojev. Zopet in zopet se torej vsiljuje vprašanje: ali je to državniški modro, da se je zasnovala koalicija, katera v *mirni* dobi zavlačuje najvažnejša in odločilniša vprašanja gledé na množice, kakor gledé na posamične negospodovalne narode? Ali se more odobravati s stališča celokupne monarhije, da fevdalni in buržoazijski kapital zaprečuje zadovoljenje najširših mas in večine negospodovalnih narodov? Pri ugodnem mednarodnem položnju je razglasila koalicija čuvanje dosedanje posesti, in ko bi bilo zavisno izključno od nje, zibala bi se do nedoločnih dob pri tem, za njo prijetnem stanju. Ali je taka zveza lojalna? Ali ima ona zagotovljen zunanji mir, kakor je njej drago? Ali je lojalno, zavlačevati izvršenje tudi samo tistih prav, ki so svečano

zagotovljena v sedaj veljavni ustavi? S stališča tega vprašanja treba se je najbolj čuditi takózvanemu historičkemu plemstvu, katero se še vedno smatra, kakor da bi na prvem mestu zaščičalo dinastiške in državne interese. Če ne gledamo na lojalnost poljskega plemstva, katero se veže le začasno in uslovno na to stran, kaj pa je s konservativno stranko? Ali smatra ona to za lojalno, da se veže sedaj s temi, kateri zanikujejo glavno točko njenega programa? Ali ne vidi ona opasnosti v kračenju vsaj ustavnih prav nasproti narodom, ki sestavljajo večino vsega naseljenja? Kje je vest nemških konservativcev nasproti sebi, narodom in državi? Konservativci razpravljajo sedaj intenzivno socialno vprašanje, a sami morajo priznati, da koalicija nikdar ne more privoliti v konsolidovanje srednjega in malega kmeta ter glasovati za take zakone, kateri bi zares mogli zboljšati stanje delavcem nasproti podjetnikom in v obče najemnikom. Stremljenja prave konservativne stranke pobijajo s koalicijo sama sebe, in ni čuda, če vstajajo sedaj poleg dosedanjega vodstva konservativne stranke drugi možje, ki imajo več moralnega čustva v sebi, nego konservativni člani v koaliciji. Nobena stranka ni padla takó nizko v koaliciji, kakor Hohenwartov klub; kajti češki in poljski plemiči ter nemški kapitalisti so ostali dosledni pri svojem stremljenju; oni so ostali to, kar so, in so ravno zaradi tega postavili se po robu poskusu volilne reforme gr. Taaffeja; konservativni klub pa, kolikor zastopa niže sloje in verske interese, je šel v tovaršijo, v kateri mora zatajiti, če ne svojih načel, pa vsaj svoja prava in merodavna stremljenja.

V vseh teh skupinah koalicije pa vidimo očitno propadanje političke morale; kajti ko bi te skupine v sebi imele še količkaj samozatajevanja, morale bi se bile takoj od začetka odreči taki zvezi, ki konečno ne more koristiti niti specijalnim interesom fevdalnega in buržoazijskega kapitala. Tradicije bi bile morale češko plemstvo povzdigniti nad značaj sedanje koalicije, in umevno bi bilo le, ko bi se bili združili proti Taaffeju jedino Poljaki in pa nemško-židovski kapitalisti. Ti so tudi po tradicijah in sedanjem stremljenju drug drugega dostojni zavezniki; češko historičsko plemstvo in pa Hohenwartov klub bi se ne bila smela nikdar združevati s strankami, katere stojé po imenu in politički moráli mnogo niže. Da so zabredli tudi češki fevdalci in konservativni zastopniki nižih slojev, s temi pa tudi nekaj slovanskih zastopnikov, to kaže o moralnem propadanju obče politike celó v krogih, kjer so se še kolikor toliko ogibali takega propadanja.

Sedaj je na negospodovalnih narodih samih, da zopet povzdignejo prapor političke morale in da kot taki s svojim praporjem kažejo pot tudi zanemarjenim množicam delavskega stanu. Le takó bode možno vrsto sedanjih zastopnikov nadomestiti z drugimi, ž njimi pa vplivati tudi specijalno na plemstvo, da se zopet zavé svoje

historijske zadače. torej da tudi osveži oslabljeno čustvo politiške morale. Samo po sebi pa se une, da negospodovalni narodi in niži sloji brez razlike narodnosti morajo delovati na porušenje sedanje koalicije. Čim prej se odstrani koalicija, tem prej pridobi morala obče politike, s tem pa tudi specijalno pravno čustvo nasproti narodom in nižim stanovom.

Prepir v stranki prava.

Znano je, da obe opozicijonalni stranki na Hrvatskem se letos niste mogli zjediniti gledé na tekst skupnega programa. Odtlej je začel rasti razpor in se kaže čim dalje tem hujši sosebno v glavnih glasilih, v „Obzoru“ in „Hrvatski“. „Obzoraška“ stranka se je ravno sedaj sešla, da bi še jedenkrat utemeljila in pojasnila svoje stališče ter želi takó jedinstvo doseči vsaj pri sami sebi. Drugačno je s stranko prava. V tej stranki se je pri nekaterih starih rodoljubih obudila zavest, rekli bi, o zgodovini pravaškega programa, in tu je provzročil poseben povod — oseba dr. Franka —, da se razkrijajo navskrižja v stranki prava sami. „Il Pensiero Slavo“ je dal prostor dvema zaslužnima Hrvatoma s hrvatskega Primorja, gg. dr. Bakarčiću in E. Barčiću, da zavračata napade na svojo osebo, oziroma da utemeljijeta svoje stališče. Da je pri tej kritiki sedanjega vodstva pravašev mnogokaka grenka in zasoljena, je sicer istina, ali to nas toliko ne briga. Za Slované avstro-ogerske so važna nekatera očitjanja, ki jih je navrstil Erazmo Barčić v „Il Pensiero Slavo“ od 20. okt. t. l. Tu trdi Barčić med drugim, da stranka prava je popustila prvotni program. On kaže nato, da se sedanji program ne le znatno, ampak bistveno razlikuje od prvotnega programa. V svoj čas je „klub (sc. stranke prava), zaveden po doktoru Franku, neposredno priznao pravnu valjanost nagodbe sa Madjarim.“ Drugo glavno očitjanje se kaže v izpremenjenem mišljenju nasproti Bosni in Hercegovini. „Starčević je dokazivao, da bijaše za Bosnu i Hercegovinu bolja turska uprava. Jadikovala je stranka nad okupacijom i upravom, a sada najednoć, odkada dr. Frank stoji — žalibože — na čelu stranke, vidimo sladkoga Folnegovića, da hodočasti u Sarajevo, vidimo, da hvali upravu Bosne“, dasi, pravi Barčić, „Andrassy nije zatajio, već opetovano priznao, da je okupacija Bosne i Hercegovine klin u slavenskom tielu“.

Naposled našteva Barčić razne napake v mišljenju dr. Antona Starčevića samega ter piše doslovno: „Da, neću povladjivati Starčeviću, kad on Strossmayera — mecenu hrvatskoga naroda, kojim bi se i najnaprednija zemlja na svietu ponosila — proglašuje zlotvorom svoga naroda. Da, neću povladjivati Starčeviću, kad on, bez dokaza, tvrdi, da je Mažuranić Čengić Agu, tu zviezdu hrvatske književnosti, ukrao vladiki Radi. Da, neću

nikada Starčeviću nesmisao podpisati, da su Crnogorci razbojnici, da nisu junaci, — dok im se ciela Europa divi njihovoj hrabrosti. Da, kad Starčević psuje Gladstona, komu se cieli liberalni sviet divi, — kad proti epopeji talijanskog preporoda brani napuljskog kralja Bombu, kojega je Gladstone nazvao „la negazione di Dio“ — kad grdi današnje republikance u Francuskoj, koji su svoju otačbinu podigli do takvog stepena, na kojem ne bijaše niti za doba Napoleona I. — kad iznaša proti Rusiji, toj velikoj slavenskoj državi, takove pogrde, koje bi se samo poljačkim odmetnikom dolikovale, — kad u zviezde kuje Stambulova, toga krvnika bugarskog naroda, — kad uči, da su katolički popovi hrvatski narod poživinčili, — kad tvrdi, da su za Hrvatsku željeznice nesreća, jer, da je uslied njih nestalo gjubra, — kad veli, da se raja u Bosni i Hercegovini proti turskomu zulumu samo radi krađe digla, — kad je želio turskomu oružju pobjedu na Balkanu, — tada se moja duša proti njemu uročuje i ja ga smatram sablaznim zlotvorom naše otačbine“.

To so hude besede, in kolikor je v njih istine, ne morejo ostati nasproti njim indiferentni niti največi pristaši stranke prava. Jednako ali sorodno mišljenje mora se odločno obsojevati s stališča vsakega slovankega programa avstro-ogerskih Slovanov; taki nazori, kolikor so se v resnici pojavljali od katere koli strani pri stranki prava, so pogubni za avstro-ogerske Slované. Prepir sredi stranke prava je uže sam po sebi tužen dovolj; a mi se nadajamo, da posledice tega razpora porodé več dobrega nego zlega. Stroga kritika sedanje stranke prava prihaja od zaslužnih, plemenitih rodoljubov hrvatskih; zato se moremo nadajati, da se ne bodo obsojevali kritiki, temveč da se bode uvaževala stvar sama. Takó se morejo pojmi izčistiti ali, po naslovu Barčićeve kritike, „bistriti“, in to mora dovesti tudi do konečne odločitve za prvobitni ali pa sedanji program. Še le po takem „bistrenju“ morete se kristalizovati tudi sedanji opozicijski stranki. To pa je potrebno tudi nasproti drugim Slovanom, in sosebno Slovencem, kateri vedno bolj spoznavajo tesno združenje svoje usode s Hrvati, oziroma Hrvati in avstrijskimi Srbi. Ta usoda pa ne bode nikdar ugodna, ako bi odločilne stranke hrvatske prezirale skupne, specijalno kulturne interese z drugimi Slovani v obče in avstro-ogerskimi posebe. Separatizem ali celó nacionálni šovinizem pristaje najmanj malim slovanskim narodom, ker bi jih dovedel sigurno v propad. Nadajajmo se torej, da sedanji razpori hrvatski dovedejo k dobremu!

Iz delegacij.

(Konec.)

Dne 1. t. m. bila je 2. seja državnozborske delegacije. Na dnevnem redu bila je kot prva točka poro-

čilo proračunskega odseka o proračunu ministerstva zunanjih poslov. Prvi je spregovoril proti proračunu del. Kaftan, omenjajoč, da je glavno zanimanje narodov dandanes v besedah „vojna“ in „mir“, kajti bodoča vojna utegne prevrtni vse sedanje državne oblike, in zato vsi želijo razoroženje. Grof Kalnoky je bil izjavil, da je mir zagotovljen, a takoj zatem so zahtevali povišanje proračuna za vojsko. Govornik priznava grofu Kalnokyju zaslugo, da je s svojim postopanjem sprijaznil odnošaje nasproti sosednjim državam, posebno nasproti Rusiji, a vendar ti odnošaji ne morejo odvrniti žalostnih nastopkov oboroženega miru. Vzrok temu je polit. konstelacija Evrope od leta 1870. in posebno od 1879. Slovanski narodi, razun Poljakov, ne morejo se sprijazniti za novoosnovano trozvezo. Odkar je zasedla Nemčija Alzacija in Loreno, pričela je za Bismarcka težka skrb, da ohrani s svojo politiko to, kar je pridobil z orožjem. Duhovi Alzacije in Lorene niso dali Bismarcku miru, a sedaj so zatvorjeni ti duhovi v novozgrajeni zlati palači nemške države, in to palačo stražiti Avstrija in Italija. Govornik ne mara napadati trozveze, toda vpraša le: Cui prodest? Kakšno korist imela je in utegne imeti Avstrija od nje? Vsled te zveze izstopili smo iz jedino koristne nevtralnosti. Naši interesi so na Jugovstoku, a kljub trozvezi si Avstrija ni mogla vtelesiti Bosne in Hercegovine. Govornik osvetljuje zatem stališče Italije v trozvezi, naglašajoč, koliko škode da je povzročila avstrijski obrti, in kakó je uničila vinogradstvo v avstrijskih južnih pokrajinah. O irredenti je omenil govornik, da je najboljšo sredstvo proti njej pravično ravnanje s Slovenci in Hrvati v avstrijskem Primorju; nadalje je naglašal, da trozveza ni na veke nespremenljiva, obžaluje, da nas je prekosila Nemčija v trg. pogodbi z Rusijo, a vendar za sedaj ne priporoča dvozveze z Rusijo, ker bi se morali prej natanko omejiti interesi obeh držav. Nadalje se pritožuje, da se je pomnožil pritisk na Slovane v Avstriji, odkar sestaje trozveza, zato se morajo Čehi odločno izjaviti proti njej. Naglašava veliko važnost balkanskih držav, sosebno Srbije in Bolgarije za Avstrijo in Ogersko, opisuje dogodke v Srbiji ter izjavlja, da Srbi napravijo iz svoje države demokrasko republiko, kateri bode na čelu kralj. Potovanje srbskega kralja v Carjigrad, njegov sestanek z nadvojvodo Josipom in druge stvari dajajo mnogo misliti. Zató vpraša ministra, na kakšno stališče se hoče postaviti nasproti Srbiji, in ali ni možno, da poslednji dogodki vplivajo na mir v Srbiji, in da se to občuti tudi preko meje v Avstriji.

V *Bolgarski* pa odnošaji tudi niso nič kaj povoljni. Spominjajoč na poslednje dogodke tam, vpraša govornik ministra, ali ni uže čas, da se konečno reši uže toliko let nerešeno prašanje tamošnjega vladarstva v prijateljskem sporazumljenju z Rusijo in legalnim zastopstvom Bolgarske v smislu določeb Berolinske pogodbe. Opozoril je tudi na podstavi statističkih podatkov, kako malo se vdeležuje Avstrija pomorske plovitbe dalje od izliva Suline. Angleška ima tam desetkrat in celó Grška dvakrat večji promet: iz tega se je treba učiti, da naj se varujejo tudi z Romunsko prijateljski odnošaji. Sicer je pripravljena pot prijaznejšim odnošajem s trgovinsko pogodbo z Romunsko, toda bati se je treba, da je razprava v Kološu proti Romunom mnogo škodovala ugledu Avstrije; vsa čast požrtvovalnemu patriotizmu Madjarov, toda njih tolmačenje jednako-pravnosti nasproti 3 milijonom Romunov in 3 milijonom

Slovakov na Ogerskem je vendar nekako čudno. Del. Kaftan je stavil ministru primerno vprašanje in izjavil, da zastopniki naroda češkega ne morejo izjaviti vladi zaupanja, in da bodo glasovali proti temu, da se prejde v drobno razpravo.

Ko se je bil govornik dotaknil razprave zaradi romunske spomenice, pretrgal ga je predsednik z opomnjo, da naj ne govori o notranjih odnošajih Ogerske, kajti v medsobnem interesu obeh delegacij je, da se ne dotikati notranjih odnošajev druge državne polovice. Na opomnjo del. Kaftana, da je ogerska delegacija obširnejše razpravljala o tej stvari, zavrnil je minister, da je to prav tako naravno, kakor je naravno, da se bavi državnozborna delegacija z odnošaji na Češkem; interpelantu pa da izvestno ne bi bilo po volji, ako bi se ogerska delegacija bavila o Češki. Ko se je del. Kaftan v nadaljnjem svojem govoru dotaknil cerkveno-politiških razprav na Ogerskem, pretrgal ga je predsednik z nova, pozivljajoč se na taktnost govornikovo. Del. Kaftan je pojašnjeval zatem položaj na Češkem, ostro napadajoč namestnika grofa Thuna. Predsednik je zopet posvaril govornika, češ, naj ne napada odsotnega dostojanstvenika. — Potem je govoril del. *Bärnreuther*, pobijajoč izvajanja del. Kaftana in izjave del. Pacáka, katere je bil izustil v odseku proti trozvezi. Govornik je naglašal posebno, da Mladočehi nimajo prava, da govorijo v imenu Češke, kajti več nego tretjina prebivalstva na Češkem, namreč Nemci, so izvestno za ohranitev trozveze. Zagovarjal je topla zunanjo politiko Kalnokyjevo. V popoldanski seji govoril je z nova del. *Pacák*, polemizujoč proti del. *Bärnreutherju* in naglašajoč, da zahtevajo Mladočehi prijateljske odnošaje nasproti Rusiji, ne pa zveze z isto. Pobijal je trozvezo, katere mir je predrag; kar pa se dostaje prava Mladočehov, da govorijo v imenu Češke, naglašal je, da on in njegovi tovariši govorijo vedno v imenu naroda češkega, ne pa Nemcev in plemstva. Tudi ni nikakor umestno, da se pozivljajo na nasprotstvo Staročehov in čeških radikalcev, kajti, akoprav imajo v drugih vprašanih posebne svoje pravce, so vendar v narodnostnih in državnopravnih vprašanih popolnoma soglasni z Mladočehi. Lahko bi pa bilo osvedočiti se o tem, kdo ima večino na Češkem, ako bi položili mandate, in bi se razpisale nove volitve. Govornik je še izjavil, da želi narodnostnega miru z Nemci, kajti *politiški* mir je nemogoč, ker so Nemci centralisti, Čehi pa federalisti, konečno je napadal trozvezo, izjavljajoč v naprej, da bode njegov govor jedino le polemika, naperjena proti politiki ministra zunanjih poslov. — Del. *Barwinski* je naglašal, da se čuti narod maloruski, ki šteje 20 mil., od kojih pripadajo 3 mil. k Avstriji, kljubu političkim razlikam, vendar le kot celota. V Avstriji živeti Malorusi da so zvesti cesarju in državi ter odobrujejo tudi cilje zunanje politike trozveze, želeč v interesu ohranitve miru nadaljevanje zveze z Nemčijo. Dvomljivo je pa, kakor trdijo Mladočehi, da želi večina avstrijskih Slovanov, da se razruši trozveza. Malorusi da si tega ne želijo izvestno. Govornik je zatem opisal historiški razvoj in kulturni pomen naroda maloruskega. Za Rusi da so Malorusi po številu največi slovanski narod v Evropi. Rusija da postopa krivično proti Malorusom, ker zatira maloruski jezik v šoli, uradih in javnem življenju. V interesu samostalnega razvoja maloruske narodnosti, v interesu ohrane maloruske individualnosti, pa mora želiti vsak avstrijski Malorus, da se ohrani prijateljski

odnošaji z Nemčijo. A ni le v interesu galiških Malorusov, ampak v interesu celokupne države, da se obvaruje kulturni razvoj maloruskega naroda, in da se vstvari z njim v monarhiji utrdba na Vstoku v prid zapadni kulturi. Miroljubna politika sedanjega voditelja zunanjih stvari povspešuje vstvarjenje take utrdbe, in zato glasuje govornik za proračun. — Del. grof *Belcredi* je v svojem govoru naglašal, da je češko plemstvo danes na istem stališču, katero so uže pred leti opisali zastopniki istega plemstva. Zatem je zavračal napade Mladočehov na grofa Thuna, pozivljajoč se v podpiranje svojih trditev na poročila čeških listov o popotovanju e. k. namestnika grofa Thuna po Češki. (Temu pa so ugovarjali mladočeški delegati z vzklici: „Takó pisarijo službeni listi!“) Naglašal je, da kaže češka zgodovina, kakó tesno je spojeno češko plemstvo z narodom, kajti plemstvo toplo čuti za češki narod in za njega historiška prava. Ako plemstvo sedaj ni v soglasju z Mladočehi, da na tem ni krivo plemstvo. Govornik izjavlja v imenu svoje stranke zaupanje vodji zunanje politike.

Na predlog del. bar. *Czedika* končali so razpravo. — Del. dr. *Fournier* polemizoval je zatem v svojem govoru proti mladočeškemu govornikom, naglašajoč, da so Nemci na Češkem pripravljani sporazumeti se s Čehi. — Minister grof *Kalnoky* je omenil na to, da Mladočehi letos navedli nikakoršnih novih argumentov, na koje bi bilo potrebno odgovarjati posebe, toda del. *Kaftan* da je trdil mnogo jednostranskih stvari, ki niso v soglasju z resnico. Minister misli, da bi moral govoriti jako obširno, ako bi hotel pojasniti vse krivične nazore in pobiti krivične argumente. Gledé Srbije odgovoril je dr. *Pacák*, da zadoščajo pojasnila, katera je bil razvil minister o tem predmetu v odseku državno-zborske delegacije, da so namreč poslednji dogodki v Srbiji le notranjega pomena, ki nikakor ne vplivajo na odnošaje proti drugim državam. Del. g. *Kaftan* pa da je v svojem govoru prekoračil meje, kajti razpravljal je o notranjih odnošajih tuje države ter da je zahteval takorekoč, da bôdi minister odgovoren za spremembe notranjih odnošajev v Srbiji, del. g. *Pacák* pa da je vprašal, ali je naša zunanja politika gledé balkanskih držav vedno še v pravcu Berolinske pogodbe. Minister da je odgovoril uže takrat, da se to godi toliko gledé Srbije, kolikor gledé Bolgarske. Ako bi pa hotel, nadaljuje minister, slediti pôti, koje je bil pokazal gledé Srbije del. dr. *Pacák*, moral bi se vtikati v notranje odnošaje Srbije, česar pa nikakor ne more storiti. Na izjavo dr. *Pacáka* pa, da bodo on in tovariši glasovali proti vsemu, kar prihaja od skupne vlade, iz notranje-politiških in gospodarskih vzrokov, bilo bi popolnoma odveč, ako bi poskušal osvedočiti Mladočeha o točnosti svoje politike. V ostalem pa je polovica govorov Mladočehov razpravljala o stvareh, o kojih minister ni kompetenten, a kompetentni ministri da niso prisotni. Vsakemu ministru, ki želi utrditi veljavo države na zunaj, mora biti v prvi vrsti na sreču notranji mir, toda minister da ne more razpravljati o takih umetnih definicijah med mirom in mirom, kakor jih je izvajal del. *Pacák*. Gledé Bolgarije pa je odgovoril minister del. *Pacáku*, da bode naša država rada koristila Bolgariji, kjer ji more koristiti, toda nikakor se ne bode vtikala v nje notranje odnošaje, česar tudi ne želi, da bi storila koja druga država. Želimo le to, da bi se državni odnošaji v Bolgariji, ki so se zmetli vsled prisvojenja vstočne Rumele, zopet vrnali, in da bi jih priznale vse evropske

države. To bi bilo i nadaljnje jamstvo za ohranitev miru. — Poročevalec del. *Suess* je polemizoval proti del. *Kaftanu* in *Pacáku*, potem je pričela podrobna razprava o rednih potrebščinah. K naslovu 3. (Stroški za konzulate) spregovoril je del. *Brzorád*, naglašajoč, da je med konzularnimi uradniki jako malo členov češke narodnosti. To bi bilo posebno potrebno pri konzulatih v Nemčiji, kjer se prijavlja vsako leto na tisoče Čehov, izseljujočih se v Ameriko. Pri konzulatih pa je v obče jako malo slovanskih uradnikov. V orijentalški akademiji da se slovanski jeziki zanemarjajo preveč. Govornik je zatem opomnil, kako je to vprašanje v zvezi s češkim državnim vprašanjem, in navedel več pritožeb iz čeških trgovskih krogov. Priporočil je nekatere umestne prenosne v konzulatstvu, želeč, da bi se konzulatni uradniki posebno v Srbiji in Rusiji ne bavili toliko s politikom. — Minister grof *Kalnoky* je odgovoril na to, da orijentalška akademija nikdar ni odbila nobenega Slovana, in da je dovršilo to akademijo več Čehov, ki so sedaj v službi. V ostalem se hoče ozirati minister po potrebi na priporočila del. *Brzoráda*, posebe gledé tega, da pride h konzulatu v Hamburg kak češčine več uradnik. — Zatem so vsprejeli tudi naslov 3. in s tem ves proračun skupnega ministerstva zunanjih stvari.

V 3. plenarni seji interpeloval je del. *Pacák* ministra gledé vojaške pogodbe Avstro-Ogerske s Srbijo. O tem smo poročali posebe uže zadnjič. — Del. *Kaftan* je razpravljal o tem, da bodi v nadaljnji bodočnosti zadača avstrijske mornarice le ta, da nje veči del brani obali in pristanišča. Zato priporoča, da bi se naba vile namesto velikih oklopnih manjših, gibčnih ladij. V povzdigo avstrijske prekomorske trgovine pa bi bilo najboljšo sredstvo to, da se umestno uresniči kolonizacijska misel. H koncu je stavil do poveljnika mornarice razna vprašanja, tičoča se posamičnih ladij. — Del. *Burgstaller* (Trst) se je tožil, da Mladočehi pobijajo brez vzroka vse kar koli je nemško ali italijansko. Poveljniku mornarice, admiralu *Sternecku*, pa je izjavil svoje zaupanje. Admiral *Sterneck* je odgovoril del. *Kaftanu* na njegova vprašanja, potem je pričela podrobna razprava. — Del. *Klaić* se je tožil, da pomorska akademija na Reki ne vsprejema Dalmatincev, ter da med 74 štabnimi pomorskimi častniki ni niti jednega Dalmatinca. Admiral *Sterneck* je odgovoril na to, da je izpitna komisija popolnoma nepristranska gledé na narodnosti; žal, da znajo dalmatinski gojenci takó malo nemški, da ne morejo slediti predavanju profesorjev, vsled tega propadajo v raznih predmetih. Govornik obžaluje tudi, da so letos propadle one 3 ustanove, ki so namenjene dalmatinskim gojencem. Dalmatinsko moštvo da je izvrstno, zato bi vsprejeli Dalmatince z velikim veseljem tudi v častniškem kôru. Poročevalec dr. *Russ* je dodal, da so bili leta 1894. na tej akademiji res le trije gojenci iz Dalmacije, a iz drugih kronovin bilo jih je še manjše število. Na podstavi številke je dokazal, da je 30% gojencev iz Primorja. — Zatem so vsprejeli proračun za mornarico, in pričela je razprava o kreditu za zasedeni pokrajini. Del. dr. *Slama* se čudi, kakó je to, da niso predložili zaključnih računov o bosenski upravi, a tudi proračun je sestavljen menda navlaš takó, da se ne more bosenska uprava nič kaj spoznati. Ministru *Kallayu* je stavil razna finančna vprašanja, potem je pohvalno priznal napredek v komunikacijah, šolstvu, sodništvu in zdravilstvu v Bosni. Toda vse to zadovoljuje bolj tuje, nego pa bosensko ljudstvo, koje

dobiva malo koristij od hôtelov, svetovnega kopališča v Ilidžah, konjskih dirk itd. Predno se nastoja povzdigniti konjarstvo, skrbi naj se za šolstvo. Kmetje tožijo se o gospodarskem pritisku in so nezadovoljni. Govornik odbija od sebe očitjanje, da ni dovoljno preučeval odnošajev; bil je v Bosni uže prejšnja leta, ko je bila Bosna še pod turškim gospodarstvom. Glavni vzrok sedanje nezadovoljnosti bosenskega ljudstva je v desetini kot davku in v načinu, kakó se ista odmerja in pobira. Govornik je to vse natančno opisal ter navedel razne pritožbe. Poleg tega pa je še treba poštovati zmote policije, o katerih je tudi omenil razne primere. Vprašal je, ali je res, da ima ravnatelj brodarstva v Serajevu 5000 gld. plače in da vodi le brodoge, sestajajoče iz 3 čolnov na neuravnani Drini. Zahteval je tudi pojasnila o prodaji gozdov tvrđki Mörpurgo. O zaprtih uradnikih v Serajevu je omenil, da so jih zaprli nad 10 in vprašal, kakó je to, da so jih imeli več tednov v policijskem zaporu. V obče, sklepa govornik, da vlada troši mnogo premalo v gospodarske in obrtne svrhe, a naspotno troši preveč v negotova industrijalna podjetja. Konečno pozivlja vlado, da uredi obdačevanje in agrarske razmere, kar je bila uže obečala pred okupacijo. — Del. *Ludwig* je v svojem govoru skušal pobiti deleg. Slamo, češ, da je ljudstvo jako zadovoljno z upravo, isto tako je ugovarjal dr. Slami del. *Hartel*, naglašajoč napredek šolstva v Bosni. Del. *Klaič* je vprašal ministra za pojasnilo gledé gradnje železnice Travnik-Dolnji Vakuf s progo v Jajce in do dalmatinske meje in gledé naprave katastra na temelju pravičnega obdačenja.

Minister *Kollay* je odgovoril del. Slami, naglašajoč, da napredujejo govorniki opozicije gledé opisovanja odnošajev v Bosni. Vzrok temu je menda v tem, ker so objektivno opazili resnični napredek Bosne. Del. Slama da je navedel razne pritožbe, ne da bi jih bil dokazal; tudi druge uprave da morejo zgrešiti, toda glavna stvar je, da se popravijo. Ministru pa ne zadošča, da bi le odbil trditve o nedostatnem napredku, nego hoče navesti dejstva o napredku. V dokaz temu navaja minister napredek pri živinarstvu, kmetijstvu in šolstvu. Kar pa se dostaje zaključnih računov, omenja da je sestavljal

iste vedno niže, nego so bili dejanski dohodki, a iz prebitka da je osnoval investicije; zaključne račune pa da hoče predložiti, ko bodo glasovali o proračunu, ker ne bi bilo umestno, da predloži jeden in isti zaključni račun vsaki delegaciji posebe. To menda ni pravo postopanje z ozirom na stališče, na kojem je danes Bosna nasproti državi, toda ni se treba bati nepravilnostij v upravi, kajti zaključni račun za Bosno predloži se zajedno z drugimi računi obema vladama in potem Nj. Veličanstvu v potrjenje. Minister priznava, da je treba preosnovati davčni sestav, toda kakó naj se to zgodi, to da je zavisno od razvoja dežele. Dogradnjo železnice do dalmatinske meje pa smatra minister kot uvet za obstanek Bosne. Nadalje je govoril minister o tollovajih v Bosni in prešel na očitjanje, da se Bosna germanizuje. To očitjanje da je povsem neosnovano. Izmed uradnikov je 10·3% Nemcev, 3·5% Madjarov, 85·6% Slovanov in 0·6% Romanov. Uradniki so nameščeni začasno do tedaj, dokler se ne priučijo deželnemu jeziku. O germanizaciji torej ne more biti niti govora. Konečno priporoča opoziciji, da ne bi gledala bosenskih odnošajev s povečalnim zrcalom. — Zatem so odobrili okupacijski kredit. Minister zunanjih stvari grof *Kalnoky* je odgovoril del. Pacáku na interpelacijo iz prejšnje seje, potem so odobrili zaključni račun za leto 1892. in resolucije, koje je bil predložil proračunski odsek.

V zaključni seji državnozbornske delegacije konstatovali so posamični poročevalci proračunskega odseka, da so sklepi državnozbornske delegacije popolnoma identični s sklepi delegacije državnega zbora. Glavni poročevalec grof *Badeni* prečital je sklepe, katere so vsprejeli brez spremembe v tretjem čitanju.

Minister grof *Kalnoky* se je zahvalil delegaciji v imenu skupnega ministerstva na izkazanem zaupanju in sporočil Najviše priznanje. Poljak del. grof *Badeni* se je zahvalil v imenu delegacije predsedniku na lepem in umestnem načinu, s kojim je vodil razprave, na čemer se je predsednik primerno zahvalil. Posebno je naglašal, da sme biti minister zunanjih poslov zadovoljen s svojo politiko trozveze, na temelju katere sloni evropski mir.

Iz S. Gregorčičevih poezij.

4.

С р с е с и р о т а .

Osamelo, zapuščeno
Dete tu stoji mladó,
Čelo tožno in megleno
In mokro mu je oko.

Mati mrtva, mrtev oče,
Bratov nima ne sestra;
Brez domu po svetu joče,
A kedo mu streho da?

Ta sirota osamela
Ti nesrečno si srce;
Za te nima zemlja cela
Brata ne in ne sestre.

Saj tvoj dom ni tu na sveti,
Ti tam gori si doma;
Tebe neče svet umeti,
Ti ne moreš pa sveta.

Izvirnik.

С р с е с и р о т а .

Осамѣло, запушено
Дѣте ту стои младо,
Чело тужно ни меглено
Или мокро му ѣ око.

Мати мртва, мрtev оче,
Братов нѣма не сестра;
Брез дому по свѣту иоче,
А кедо му стрѣхо да?

Та сирота осамѣла
Ты несрочно си срце;
За та нѣма земля цѣла
Брата не ни не сестре.

Сай твой дом нѣ ту на свѣти,
Ты там горѣ си дома;
Тебѣ нече свѣтъ умѣти,
Ты не можеш па свѣта.

M. A. Ламурский.

С е р д ц е с и р о т а .

Одинок и безъ друга
Молодое ты дитя,
А печаль тебѣ подруга
И въ глазахъ блеснуть слеза.

Нѣтъ отца и нѣтъ родимой,
Братъевъ нѣтъ и нѣтъ сестеръ;
Нѣтъ и кровли необходимой,
Ложь жь кто бь тебѣ простеръ?

Одинок и безъ друга
Сердце вѣдь ты сирота;
Нѣ живеть тебѣ подруга
Сь братомъ милая сестра.

И не сдѣсь твой домъ на свѣтѣ,
Домъ твой вотъ тамъ на верху,
Не нашло ты въ человекѣхъ
Друга вѣрнаго въ низу.

Фр. Целестин.

M a t e r i.

1.
Ljubezni zlata ti posoda,
Predraga mati mi!
Ni mila bila ti usoda,
Ubogi revici!

Na prsih tvojih plakal rano
Ubog sem črv s teboj!
Bilo gorje mi rano znano,
Odkril ga jok je tvoj!

2.
Na daljnji sever je osoda me zagnala,
Daleč od tebe, draga mila mati!
S solzami britkimi sva se bila razstala:
Na dolgo sva imela se razstati!

Na daljnjem severu sem redko mislil na te:
Življenja šum, skrbi so me prevzele!
Veseli prišel sem bil med severne nam brate,
Gojil nadeje krepke in vesele!

A neki dan iz prijateljev srede mile
Domov, na stan je tihi glas me klical!
Le tožne misli na te so srce polnile,
Z neznansko silo me v samoto gnale.

In tu v samoti tihi je srce plamtelo,
Polno je nežnosti največje bilo,
Le k tebi, k tebi, draga, si domov želelo,
Okoli solze nevzdržne za te lilo!

A tudi ti ljubezen sveta
Si grela mi srce!
Otročja duša teboj ogreta
Spoznala je gorje!

Gorja so prve kaplje pale —
Solzice matere,
In z mojimi se pomešale,
O sladke ve solze!

Vi ste sladko ljubezen vlije
V otročje mi srce,
Ljubezen k materi rodile,
Kum bilo je gorje!

In ljubil sem te, sladka mati,
O ljubil te zvesto!
Ljubila si me, sladka mati,
Ko ljubil ni nikdo! —

In probudila v srcu vsa se mi je nežnost,
S katero sem te ljubil, draga mati!
Dvojno ljubezen čutil sem, dvojno hvaležnost,
Le k tebi, k tebi sem hotel bežati,

Da vroče bi te ljubil, vroče te objemal,
Na srcu ti slonel in te tolažil,
In tiho, tiho, draga mati, bi povedal:
„O ljubim te“. Otožnost tvojo blažil.

Ihtel, jecljal sem: „Draga, draga moja mati!
Kako želim te enkrat še objeti,
Od tebe dolgo, dolgo še slovo jemati
In na ljubečem srcu te imeti!“

* * *

A solzno tisto uro, britko, britko nežno
Doma si, draga mati, umirala,
In zapustiti nisi mogla nas na večno,
Ter mene, mene, vedno si klicala!

Opatijski guslar.

Elegijske slike. I.

Ponoč bije!
Kasno j' doba! . . . Gluhe sred tišine
Sad u svome svak počiva logu,
Dok od guste, neprozirne tmine
Milog kraja spoznat još ne mogu . . .
Ponoč bije! . . . Nad crkvicom malom
Tužni zvuci razliežu se zvona . . .
Tužno drhću tihanim nad žalom,
Kò sred groba jecaj srca bõna.

Nu, to niesu sladki oni zvuci,
Što sam mladjan slušao ih često,
Dok bi veslom tanahnim u ruci
Za čas tili morem pljuskat prestò,
Pa uz majku . . vaj! već davno mrtvu,
Usried lake ladje ribarice
Na molitvu — Bogu milu žrtvu —
Nježne svoje sklapao ručice . . .

Ne! . . već inim, a ne rodnim selom
Glas taj ječi crkve sa zvonika . . .
Sakrivena pod nočnim je velom
Opatija — duše moje dika . . .
Pod nočnim je sakrivena velom
I u sjeni lišca lovorova,
Kano zena djevici pod čelom,
S plamnog žara što ponikne s nova.

Sve je tiho, sve je pusto, gluho . . .
Trudno oko u dalj zaman gleda,
Da kroz tmurno, crne noći ruho,
Tračak svetla da zamjeti bliedi . . .
Noć je crna . . . Luni traga nema,
Tužno more o klisure bije,
Pustim krajem duša bludi njema,
Željna, da se srodnim krajem slije.

Ponoč odbi! . . . Daleko je sunce,
Ure do njeg diele me još mnoge,
I pre neg li obsine vrhnice,
S duga puta sustat će mi noge . . .
Na kamenu tudjer pokraj puta
Bolna svoja odmorit ću uda,
Da mi noga noću ne zaluta,
Da ne klone od silnoga truda

Emin.

Njoj.

(1892.)

Što si krasna
Kano zora jasna,
Što si mila
Kano biela vila,
Koli sebe
Ljubio bih tebe; —

Vrhu toga
Što si roda moga,
Divna djevo,
Priznajem Ti evo:
Ljubim Tebe
Više nego sebe.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Poj ptičice.

Ptica tuži u šumi,
Dosta podaleko,
Jer joj neko srušio
Gnjezdo malo meko.

S tog nariče sirota,
U jutro i večer —
Al joj molbu uslišat
Uprav nitko ne će.

Čekala je malena
Do proljeća mila,
Te si tada gnuježdaše
Od listaka svila.

Tad se čula pjesmica,
Čim je pukla zora,
Pjevala je ptičica
Usred listna dvora.

Slavila je proljeće,
Oh, to divno milo
Njojzi što j' u nevolji
Na pomoći bilo.

Slavoljub Magdić

G l o s s a.

Прогоорче, царе мали,
Ко те овђе још не жали?
Мачем бијеш, мачем сјечеш,
Мачем себи благо течеш.

Бранко Р.

Тк, у ови камен годи
Бор'о си се од вјекова,
Живот даде, крвицу проди,
Неће примит стјег окова.
Па како те неби звали:
Прогоорче царе мали.

Противника сила клета,
Испред твога мача гине;
Љубав к роду, вјера света
Уздиге те у висине.
А пушка ти к'о гром пали:
Ко те овђе још не жали?

Бе удара твоје коље,
Не лиши се душман јада,
К'о пред вјетром лако сноље
Преза, гине, мртав пада.
Бјег' с огњишта њему речеш:
Мачем бијеш, мачем сјечеш.

Не даш туђем своје ништа,
Пратиш твоју стару славу,
Са твог прага и огњишта
Повосито дижеш главу.
Напред гледаш стунат ће ћеш
Мачем себи благо течеш.

Мија Јововић.

У. Бару (Црна Гора), 1894.

Впередъ!

Смѣшно, смѣшно смотрѣть на васъ,
Великіе вы наши братья!
Вамъ наступилъ „свободы“ часъ:
Какъ вы ликуете отъ счастья! —
Чѣмъ жили цѣлые вѣка,
Готовы, милые, вы бросить,
Впередъ стремитесь вамъ душа:
Про старину никто не спроситъ!

„Упередъ“ должны мы всѣ идти,
И западъ весь опередить:
Такъ счастье можемъ всѣ найти,
Никто не будетъ намъ вредить!
А чѣмъ мы жили до сихъ поръ,
Все это намъ ужъ не годится!
Всему рѣшительный отпоръ:
Вѣдъ изъ того нельзя учиться!

„Свободы“ счастливымъ дѣтямъ
Что можетъ дать намъ все славянство?
Впередъ идти лишь надо намъ;
Все остальное вѣдъ лишь — чванство!
Полякъ не нуженъ Русскому:
Вѣдъ знаемъ — имъ лишь тяготится!
А не судя по закону
Лишь взгляду можемъ убѣдиться:

Что Чехъ не нуженъ Поляку;
Онъ былъ бы для него лишь бремя!
Хорватъ — навѣстно всякошу —
И Сербъ любилъ бы лишь на время!
А братушки, Богдаре милые,
Какъ скоро всѣ они успѣли
Казать зубки намъ гнилые!
Какъ скоро братья — поумнѣли!

А остальная мелочь вся
Славянская — ей можетъ сниться:
Спасетъ любовь взаимная!
Ктожъ станетъ съ мелочью возиться? —
И знаемъ точно братья всѣ:
Идемъ впередъ мы, братья — дѣти,
И ждутъ насъ престоли одиѣ.
Идемъ, идемъ мы прѣмо — въ сѣти! —

Фр. Целестинъ.

S. Gregorčiču

prigodom njegove petdesetletnice.

Kad si svietlo ugledao
Sred Sloven'je zemlje mile;
Pokraj Tvoje kolijevke
Naše su se biele vile.
Ali što bi okom' trenô,
Sve Te vile ostaviše,
Jedna se je krasna samo
Primaknula Tebi tiše:

U čelo Te bielo ljubnu,
Pa ti šapnu, pjevaj sine,
Budi dikom. slavom budi
Tvoje drage otačbine.
U životu dići će se
Proti Tebi prosta rulja,
Ipak Ti ćeš genij biti,
Al i skroman pût slavulja!

Činom posta proročanstvo
Biele vile pjesnikinje . . .
Digoše se proti Tebi,
Al Ti čudi golubinje
Iz zatišja pjesme šalješ,
Samo cvieće poezije,
Narod Tebe blagosivlje,
Jer te narod razumije!

Vijenac Ti slave plete,
Lovorom Ti čelo kiti,
I u duhu sav preblažen
K Tvome skromnom domu hiti,
A Sloven'ja majka mila
Uzhičena slavlje prati,
I bilježi Tvoje ime
U seom srcu slovim zlati!

Zadar.

R. Katalinić Jeretov.

Ob Gregorčičevi petdesetletnici.

Ni dolgo tega, ko sem, prebiraje nek Stritarjev „Zvon“, čitala v listnici laskavi odgovor: „G. X. v?“ „Takih pesmi, kakoršna je v današnjem listu na prvi strani, takih je „Zvonu“ treba!“ Kdo da se je skrival pod skromno črko, vedela sem takoj, a čakaj, pravim si, da uganem, kakovo pesem je mislil urednik v „listnici“. Mislim si naslov najglobokejše pesni, obrnem nekaj strani ter vidim res na prvi strani pesen, katero sem imela v mislih: „Človeka nikar!“ Tedaj se me pa polasti želja, prebirati poezije našega Gregorčiča po tako dolgem času, po raznem manj ali bolj zabavnem, manj ali bolj dovršenem, vzvišenem in nevzvišenem čitanju.

Na dan, krasna zvezka moja, da se odpočijem z vama, da se ogrejem zopet jedenkrat ob domačih proizvođih, ob nežni, globoki, sladko-tožni poeziji očeta vajinega, ki ima spolniti v teh dneh pol stoletja. Tu ob mizici svoji spominjati se ga hočem in slaviti petdesetletnico tihotno tudi jaz, prebirajoč zbrane njegove „ude!“ . . .

In lahko, mehko prihajalo mi je krog srca, vedrilo mi se je v glavi, čitajoči one srčne pesni sedaj, žal, molččega pesnika. Spomini, razni spomini, budili so se mi v duši, vstajali pred očmi, ker pesni od srca prihajale so tudi v srcé. Zamislila sem se ob njegovih pesnih, ki opevajo domovino tako, kakor je ni opeval, ne ljubil nihče; zamislila ob njegovem „Raji“, „Pastirjih“, „Pozabljenih“, ob „Soči“, a vglobila se uprav ob onih otožnih, nežnih, pristrčnih in blagih pesnih, ki so takó krasne, da, najlepše. In te, te pesni — — molčimo!

Nekateri brezsrčneži oslepé slavca, da jim poje lepše, tožeč o boli svoji, kdo ve, ni li bil tu vsaj ta dobri namen? A slavec naš skril je vso svojo bol v dno srca svojega, in takó moramo težko pogrešati še mi divnega njegovega petja.

Izvestno so resnične vrste, v katerih pravi:

A enega mi vzeli niste,
Ga mi ne vzamete nikdar:
To pesni so sreberno-čiste,
To je glasov nebeški dar.

A vresničile se, žal, niso naslednje:

Vam dušo mrzlo bom ogreval
In sebi bom hladil gorjé!

Pesni Gregorčičeve, ki opevajo domovino s toliko ljubeznijo, prišle so od srca, zato pa tudi morejo in morajo ogreti, ker ni prisiljenega ognja v prisiljenih besedah; v teh pesnih vidi se pesniku v srce; vidiš ga vprašujočega ob potoku, ob usodi domovine svoje, vidiš hrepenečega po „Zvezdi srečnih dni“, vidiš tožečega „Na potujčeni zemlji“, kjer so naši še — „samo grobovi“, vidiš ga vzvišenega proroka, ki podpiše smrt vsem, le ko se približa narod slovenski — trpin, tedaj odloži pepel in pravi s proroškim duhom:

„Le vstani vborni narod moj,
Do danes v prah teptán,
Pepelni dan ni dan več tvoj,
Tvoj je vstajenja dan!“

Rad bi spletel iz zvezd nežen venec Slavi, za katero prosi, da ji Večni zjasni „zvezde temne“.

Kakor zna izražati ljubezen svojo do drage domovine, tako zna tudi v kratkih, malih besedah tožiti o nezdrženem Slovanstvu, primerjajoč je sedmerim mavričinim barvam, ki so vse jedne boje, a:

V eno pa se ne družé!

Iz njegovih poezij sije nam najlepše človekoljubje:

Odpri srce, odpri roke,
Otiraj bratovske solzé,
Sirotam olajšuj gorjé!

In njegov „Siromak“ ve, da

„Za vse je svet dovolj bogat,
In srečni vsi bi bili,
Ko kruh delil bi z bratom brat
S prav srčnimi čutili“.

Vsmili se „Sirote“, katero hoče „zalivati in gojiti“ kakor nežno cvetko:

Za blagost ti goreče
Bom prosil, angelj moj,
Če tudi tvoje sreče
Delil ne bom s teboj.

O bitki toži, vprašujoč:

Zakaj to pustiš, zakaj to trpiš,
Dobrohotno nebó?

Bóli in nesrečni usodi svoji posvetil je pesnik nekaj tako globókih pesnij, katere pa veljajo vsem, katerim je usoda tako nemila; tako čuti pač vsak, komur je „sreče dar bila klobuta“, povedati pa zna — le on.

Stoji na bregu, ob kateri se zaganjajo srditi valovi, a on pravi:

In jaz se na robu ne ganem,
Viharju kljubujem, ostanem!
Ko v steno valovje, usóde vihár
Ob me se zaganja,
A duh se ponosni ne vklanja.

Svoje nesreče on ne toži, ker ve, da:

Za srečo nisem rojen,
Osódo svojo vem in znam,
To znam, da sem obsojen.
Čutiti bolečine sam!

Potem ko svari čitatelja, da „Življenje ni praznik“ zabičujoč mu, da

„Ne le, kar vелеva mu stan,
Kar more, je človek storiti dolžan,

ko ga še opominja, da

Ne vlada vselej svet pokoj
Sred tihega redú;
Če ne prineseš ga s seboj . . .

potem ko ti pravi, da

To bode edino ti prava prostost,
Če imaš počutke v oblasti,
To bode najvišja modrost in krepost:
Brzdati in vladati strasti . . .

svari še, da ne smeš igrati se s človeškim srcem, ker „Srcé človeško sveta stvar“.

Zna deklinško moliti z dekletom k presveti Devici za zaročenca v boju, zna tožiti z nesrečno devo, ko: „Njega od nikóder ni“, in ko je deva takó nesrečna, tedaj ji pravi, da naj le plaka, kajti:

Ni hujšega gorjá na sveti,
Kot so zamorjene solzé;
Ko jim na dan ni dano vreti,
Pekoče padajo v srcé.

Ve ta slavec naš pripovedovati v svojih pesnih povesti lepe in grozne, zna biti najiven kakor poredno petnajstletno dekletko, zna rogati se in šibati kakor užaljen mož. Ve nam naposled klicati od tam, kjer rešen je vsak „zemskih tlak“, od tam, kjer je jedino pravica, kajti „Pravica, enakost je — v grobu“, od tam, kjer: „Spet rajski bo vzbudil klicar“, da se človek, ki nima opraviti s pošastimi kakor njegov „starček“, res želi onega kraja mirú.

K Tvoji petdesetletnici, mili in dični naš pesnik,

želim da narod, Tvoj, katerega Ti tako ljubiš, kateremu si posvetil toliko biserov Svojih, želim da Ti narod ne shrani cvetic za grob, kateri naj se Ti ne odpre še dolgo, dolgo, ampak, da dela po besedah Tvojih:

„Sadite nam raje v življenje cvetic,
A trnje shranite za grobe!“

Márica.

Сельскій вѣчеръ.

Солнышко заходитъ — и темнѣтъ день;
Отъ горы упала на селенье тѣнь;
Лишь церковный куколь солнцемъ озарѣнъ,
И открыта церковь, и несѣтся звонъ.

Колоколь къ вечернѣ християнъ зоветъ;
Завтра воскресенье, отдыхъ отъ работъ;
И, услышавъ въ полѣ колокола зовъ,
Селянинъ къ селенью ужъ погналъ воловъ.

А въ селеньѣ церковь вся полна людей,
И блеститъ огнями множество свѣчей;
Свѣчи трудовыя ярче звѣздъ горять,
И молитву люди въ простотѣ творять.

Жуковский.

Колоколь, звон; pl. колокола, -овъ. Plur. na -à imajo še sled. samost. mož. spola: снѣгъ, pl. снѣга, городъ, -а, дѣсь, лучъ (log), бѣрегъ, -а; глазъ, рогъ, голосъ, вѣкъ, вечеръ, годъ (tudi гóды); od tega rod. knjižno дѣтъ, prstonaг. годо́въ; во́лосъ, -а; учитель, -я кучер, -я, писарь, -я, доктор i vsi na оръ, tudi офицѣръ, -а.

Вечерни, vespera, litanije; утренняя, matutina, обѣдня, liturgija (таба); панихида, requiem; всеобщая, vigilia.

Християнинъ, pl. християне; tako vse na -анинъ, -ининъ; славянинъ, славяне, гражданинъ, državljan, граждане; roditnik vseh brez -овъ, n. pr. славянъ, граждани; jednako татаринъ pl. татаре; болгаринъ, болгаре, год. болгаръ. Po ruski se imena narodov pišo z malo bukvo (črko).

Робота — delo; дѣло = opravka, zadeva, n. pr. министеръ внутреннихъ дѣлъ, иностранныхъ дѣлъ. Миѣ до этого дѣла нѣтъ, мене to nič ne briga. Какое тебѣ дѣло до этого, kaj ti je to mari?

Ярче, compar. od ярко. Slovenci nepravilno pišo: globokeji, krepkeji nam. globoči, krepči.

Ярче звѣзды = ярче, чѣмъ звѣзды. V tem slovu čita se ъ za jo — звjozdi; tako še гнѣзда gnjozda (gneзда); цвѣль cvel (ne cvetel), приобрѣлъ, pridobil, надѣванный кафтанъ, kaftan, kateri se je uže nosil, ne novi; sicer ѣ vselej „je“.

Уже — ужé, uže; по уже — oži.

Заропни: блеститъ огнѣмъ = kot ogenj, пахнетъ чеснокомъ diši po česnu; ходитъ селенѣмъ, kot gasnan; кричитъ благимъ матомъ, kriči kot pretrgan; vprašanja so tu: какъ ходитъ? Какъ пахнетъ, ali чѣмъ пахнетъ. Чѣмъ онъ живъ? whom lebt er? (a ne: кагит lebt er?).

Простота simplicitas; простой человекъ einfacher, tudi einfaltiger Mensch; poleg tega pa простой znači: ne ošabni, skromni; онъ простакъ = ne zanačeta, ne misli mnogo o sebi.

X—хъ.

ДОПИСИ.

Odesa, 26./14. sept. 1894.

(Plemenitost poljskega plemstva. Kultura ruska ali cirilica. Slovenska inteligencija in sedanja koalicija.) Najiven dopisnik „Slovenskega Naroda“ objavil je, nedavno tega, tisoč in prvi program o novi preosnovi Avstrije. Taki programi so v obče nepotrebni, kajti jedino pravi program je stari program: narodna avtonomija z ozirom na historiška prava. Izmišljevanje drugih programov pa pomenja toliko, kakor da bi kdo hotel iznajti boljše krščanstvo od tega, katero nas uči evangelij. Omenjeni najivni program je izročil Poljakom Gališko in Bukovino z jako najivnim utemeljenjem: *Poljaki, kot „Slovani“ (?) bodo kakor naravno, dobro ravnali z Malorusi vstočne Galicije in Bukovine, kateri se izročiti njim. Kakó pa so navajeni Poljaki, t. j. poljski magnati (poljski narod, ki se nasproti plemstvu nazivlja „Mazury“, je plemstvu protiven in dobro slovanski) ravnati z Malorusi, to hočem nekoliko opisati v današnjem dopisu, a to ne z izmišljenimi, Poljakom sovražnimi frazami, ampak na podstavi „sodnijskih“, službenih spisov. Dotično gradivo zajemam iz razprave tukajšnjega vseučilišnega profesorja Popruženka v „Istoričeskem vestniku, VII.“ Ko je pred sto leti Friderik II. Pruski iztuhlal načrt delitve Poljske, vzeli ste si Prusija in Avstrija vsaka svoj delež, t. j. većinoma zares poljsko ozemlje, brez vojne, Rusija pa si je morala prisvojiti svoj delež, to je s $\frac{4}{5}$ čisto ruskega prebivalstva naseljeno, nekdanj Rusiji pripadajočo zemljo; uže tedaj umela je nemška diplomacija také lepo ščuvati Poljake proti Rusom. Kljub temu pa je bila Ruska vlada do 1863. leta také najivna, da je čuvala staro Poljsko v svojem ozemlju, to je: jednajsti del prebivalstva, poljsko plemstvo, gospodoval je i nadalje nevsmiljeno nad ostalimi $\frac{10}{100}$ ljudstva, t. j. nad ruskimi in mazurskimi kmetskimi robovi. Ko se je leta 1846—1848. in 1849. gališko poljsko plemstvo, katero je hvalil grof Schönborn kot superlativno konservativno in lojalno, uprlo proti Avstriji, ugnal je je za manjši del s svojimi vojaki Benedek, ki je prišel pozneje do také nesrečne slave. Glavni del zmage nad revolucijo pa je treba priznati mazurskim in maloruskim kmetom, kateri so brezpravnimi proglašene plemiče zares lovili kakor ptice in jih podavili liki senice na tisoče. (Glej: Springer, „Geschichte Österreichs“). Kmetskemu ognju in krvništvu ubegši poljski plemiči (isti so sploh jako spretni v begu) prenesli so svoj delokrog na Ogersko. Ko so madjarski revolucionarski generali leta 1848. in 1849. „hrabro“ bežali pred češkimi in hrvatskimi polki, vsprejeli so poljski dobrovoljci nadaljevanje boja. Košut je izročil više poveljstvo nad revolucionarsko vojsko, potem ko je bil „odstavil“ Habsburžane, Poljakom: Bemu, Benickemu in Dembinskemu. Ko je ruska vojska rešila Avstrijo propada (1849.), ušli so gospóda Poljaki zopet jako hrabro. Gališko požigalno in krvavo sodišče pa je vplivalo tudi na ruske obmejne sosedje, to se pravi: mazurski in maloruski kmetje s prebivajoči v pokrajinah pripadajočih Rusiji (robovi poljskega plemstva), mislili so si, da je prišel čas tudi zanje, da obračunajo s svojimi tisočletnimi tlačitelji in izsesalci. Tedaj so se odprle ruski vladi oči. Ruska vlada ukrenila je potrebno, da se izogne kmetskemu gibanju v pokrajinah, kjer so prebivali Mazuri in Malorusi. Vzrok temu gibanju poznali so jako dobro. (Sedaj pridejo le službeni spisi na vrsto.)*

Car Nikolaj je ukazal svojemu namestniku Paskěviču, „da mora posebno paziti na občę znano trinostvo plemiških posestnikov nasproti njih kmetom“, in Paskěvič je ukazal isto svojim podložnim. (Ukaz kneza Paskěviča generalu Bibikovu dnę 12./24. okt. 1846., št. 2553.) Isto potrjuje tudi povelje policijskega ministra Orlova z dnę 16. januarja 1847. št. 104. Ruska duhovščina je postopala sporazumno s kmeti; to je razvidno iz poročila Orlovega z dnę 19. novembra 1847, št. 3094. General Bibikov piše v svojem poročilu z dnę 23. oktobra 1846. št. 787. Paskěviču: „Posestniki ravnaajo nečloveški („bezčelovęčno“) s kmeti, in to je maščevanje (otmestka) zato, da so kmetje za revolucije plemstva leta 1830. lovili plemiče in jih izročali vladni.“ Isto potrjuje Bibikov v svojem poročilu do Paskěviča z dnę 17. januarja 1848. št. 782. Povod temu je bil ta-le: Kmet se je hotel oženiti, a ni kupil žganja za ženitvovanje pri svojem gospodarju. Gospodar radi tega ni dovolil kmetu, da se oženi, ter je zaprl nekoliko ugovarjajočih kmetov. Kmetska občina se je na to uprla, in še-le oborožena vladna sila je mogla vdušiti upor. O tem piše Bibikov: „Ta korak gospodarja je le jeden izmed sramotnih činov tlačenja, ki so običajni v tukajšnjih pokrajinah ter se odlikujejo po trdosrčnosti in barbarstvu. Gospodar smatra kmeta kot stvar, ne pa kot človeka“. Ruska vlada je začela take plemiče izročati vojnemu sodišču. Maloruska narodna pesem, ki še živi, poje o tem:

„Slava tobę, generale,
V věki věčnye ot nas.“

„Barbarska“ ruska vlada pričela je nekoliko omejevati in urejevati neomejeno dispozicijo gospodarjev nad kmeti. A ker so bili civilni uradniki Poljaki ter so postopali sporazumno s plemstvom, stvar ni šla naprej. Pretila je kmetska revolucija ne le med Mazuri in Malorusi, ampak tudi med Belorusi in Mitovci. (Poročilo orožniškega načelnika grofa Buksgevdena do Paškěviča z dnę 23. dec. 1846.) 7000 kmetov se je napatilo k Voroncovu v Odeso. Vlada je morala pričeto kmetsko revolucijo zatreti z orožjem, dasi pripoznava sama, da je vzrok temu gibanju ta, ker „zemljiški gospodarji ne izpolnjujejo uslovij, nastaviših vsled vravnjanja njih odnošajev nasproti kmetom. (Orlov Paskěviču 15. febr. 1847., minister Perovskij Bibikovu 6. maja 1847.)

Sedaj pa pride nekaj, radi česar se bodo lasje ježili najivnemu dopisniku „Slovenskega Naroda“. O dobrosrčnosti Poljakov poroča orožniški načelnik Buksgevden dnę 19. nov. 1846. namestniku Paskěviču to-le: Župnijski svečenik vasi Remezy, pripadajoče gospodinji Stocka, poroča, da sta Stocka in njen mož 13 letnega dečka pokopala tajno, ker je umrl vsled tega, da sta se gospodar in gospodinja kaznovala nevsmiljeno. Preiskava potrjuje to dejstvo, in poleg tega je spravila na dan še neštevilne krvoločnosti teh in drugih gospodarjev. Ako n. pr. kmet v prisotnosti svojega gospodarja spregovori z drugim kmetom, ali se nasmehlja, dobi 100 vdarcev s palico. Stocka pa je razvila krvoločnost do prave virtuvoznosti. N. pr.: v nadstropju jedne njenih sob je pribit obroč, baš pod tem v podu je drug obroč. Kmeta, ki je „govoril ali se smehljaj“, nategnejo golega z jermeni za roke in noge med ta obroča in ga potem pretepajo s šibami in jermeni takó dolgo, dokler ne omedli. Stocka je udrihala sama s svojo roko s palicami, kolci, noži, je grizla z zobmi, davila lastnoročno, pretepala z golo pestjo, suvala z nogami na vse možne in „neverojetne“ dele telesa. Devala je kmetom ve-

rige okolo vrata, potem jih je polivala z vrelo vodo, ali pa, po zimi, ukazala je, da so vlačili „krivega“ nagega po ledu, dokler se koža ni odlupila s hrbta; silila jih je jesti crknene živali, žgala jih je žarečim železom in silila žrtev, da pleše, kliče ji: „Skači, vraže, jak pan kaže!“ (Pleši vrag, kakor veli gospod.) Mlekaricam stavlja lesene brzde, da ne bi mogle piti mleka itd. Drugo poročilo Buksgevdena Paskěviču z dnę 26. dec. 1846. št. 816 pripoveduje: Stackega sobarica, Timoščenkova, je umrla. Stocki mi je javil, da je pobegnila. Preiskava je dokazala: Timoščenkovo so skoro vsak dan zaradi najmanjše nepaznosti ali nespretnosti šibali, zatorej je bila vedno v ranah. Včasih je dobila do 200 vdarcev. Konečno, dnę 26. sept. t. l., so jo pretepli takó močno, da je umrla. Naslednjo noč je zakonska dvojica Stocki razkosala truplo in je zagrebla v kleti. V peti dan sta izgrela kose in jih prekuhala, da bi jih vrgla psom žret. Toda med kuhanjem sta se premislila in nesla sta kose v gozd, kjer sta jih sežgala. Pan Stocki je umrl v ječi med preiskavo, Stocka, plemica, pa je dobila od deželnega sodišča v Minsku 16 let prisilnega dela v rudnikih. — Gospod Jačenovski v Slonimu, tako javlja Buksgevdem v drugem poročilu z dnę 2. dec. 1846. št. 701, izpraševal je tri kmete, pripadajoče visokorodnemu presvetlemu grofu Samojskemu, ki so bili na sumu, da so kradli, tako-le: „Udarjali so jih s palicami po glavi in po vsem telesu, stavili so jih na razbeljeno železo, žgali so jih na licu in na „drugih“ telesnih delih. Drug „gospod“, Baranovski, palil je tatvine vina sumljivega kmeta z gorečim polenom pod rokama s silo raztegnenima najprvo na domu, potem v cerkvi.“ „Gospod“ Ledohowski je priredil na Smordvi proti pravoslavnim podložnikom pravo proganjanje. Ta Dioklecijanov naslednik okoval je marljive pravoslavne v verige, ali pa jim je del vrat v jarem, zabranil jim je postiti se, in jim ukazoval delati ob pravoslavnih praznikih. Pan Strašinski je ukazal svojim pravoslavnim kmetom delati na Velikonočno nedeljo in na praznik Marijinega oznanjenja, v kateri dan, takó mislijo ruski kmetje, prestane celó tica graditi svoje gnezdo. (Buksgevdem Paskěviču dnę 10. junija 1847.) Drugi gospodarji so svoje pastirje za prešiče in delavce na polju lastnoročno pobili na licu mesta, ako je kak prasec požrl kaj „nedovoljenega“, ali če je kdo izmed njih pojedel kos slanine preveč. Kmete so kadili kakor gnjat itd. Nadalje poroča Buksgevdem Paskěviču dnę 8. februarja 1847.: Gosp. Lesnevski v Evstašinu je ukazal pretepsti svojega kuharskega dečka, ker je bil šel po noči iz hiše. Iz maščevanja zaradi tega mučenja je zaklal Grigorij, brat kuhinjskega dečka Lesnevskega upravitelja Ostrovskega, sorodnika Brodovskega, njegovo ženo, na obisku bivajočo plemico Estkovo, odgojiteljico in še dve sorodni ženi, soseda Poremskega in njegovo ženo ter soseda Komorskega in njegovo ženo. Nobeden izmed mnogoštevilnih služabnikov Lesnevskega ni se ganil niti s prstom, da bi ustavil to krvoločno besnost brata kuharskega dečka, ki je vendar trajala mnogo časa, da je pomoril cel tucat žrtev. „Iz tega je razvidno, tako zaključuje Buksgevdem, kakih zaslepljenih hudodelstev je zmožno niže ljudstvo, ako se je dotira v besnost.“ Grigorija in njegovega pomagača Athanasija so usmrtili, „zijajoče“ kmete pa so tudi kaznovali vsakega, kakor je zaslužil. (Buksgevdem Paskěviču dnę 13. junija 1847.)

To medsobno klanje med poljsko gospodo na jedni strani in njih podložnikov Mazurov, Litovcev in Malorusev

na drugi strani končala je barbarska ruska vlada s tem, da je odpravila robstvo in leta 1861. razdelila med kmete okolo 12 oralov zemlje na vsakega kmeta in kmetico, po tem ko je „velikodušni in plemeniti poljski viteški narod“ staval tisoč let v to, da bi ne osvobodil kmeta kljub vseh svobodonosni konstituciji z 3. maja 1791., katero je ditirambiški opeval dr. Murko v „Ljub. Zvonu“. To so fakta ne iz mračnega srednjega veka, ampak iz prosvetljenega 19. stoletja, skoro iz naših dnij, ne iz osrednje Afrike ali iz zemlje Papuav v Novi Gvineji, ampak iz krajev, oddaljenih jeden dan pota od Dunaja.

Vsi meni znani, inteligenciji pripadajoči Slovenci, so kmetski sinovi, ne gledé na to, ali so se rodili v Laščah, v Loki ali kje drugod. Celó sotrudnik Szepesvega „Wiener Tagblatta“ (glej članek o Smetanovi „Prodani nevesti“ v Rusiji) in „Presse“ (glej članek o cvetu Bolgarske pod Stambulovim), g. dr. Murko porodil se je od kmetskih roditeljev v štajerski vasi Vrhne Drake in utegne kedaj doseči, da se bode pisal „von“ in „zu“. Toda kot kmetski sinovi bi morali slovenski naobraženci ohraniti vendar toliko simpatije kmetskemu stanu, da bi stavili latinizatorsko kulturo Stockih niže, nego pa kmete osvobajajočo rusko kulturo ali cirilico. Doslej niso bili nekateri slovenski inteligentniki sredi narodne stranke proti koaliciji s sinovi in sorodniki Steckege. Možno je, da so ta del inteligencije Papež in Detela & Co. poučili bolje, ako niso nesposobni, kakor Burboni priučiti se čemu. Naj si pomni slovenska inteligencija, bodi si posvetna ali duhovenska, da je definicija koalicije ta-le: Koalicija je trozveza, v kateri dva sleparita tretjega. Osleparjena v koaliciji pa je in bode takozvana konservativna stranka. *Polonica fides — punica fides.*

J. M. Тьковец.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха

Ako se računa prebivalstvo Rusije samo na 100 mil., trebalo bi 400.000 ljudskih šol, da bi v vsaki bilo 250 učencev. Ko bi na vsako šolo povprek trošili 500 r., potrebovali bi za vse 150 mil.

Da se zavarovanje širi po mestih in na deželi (pozemstvih), obdeluje notranje ministerstvo naslednja vprašanja: 1. da zemstva smejo zavarovati tudi premičnosti, n. pr. žito itd. 2. Da morajo zavarovati se tudi nekmetska poslopja. 3. Da se morajo selska in mestna poslopja zavarovati v zemstvu ali v mestnem društvu vzajemnega zavarovanja. 4. Da se omeji dolžnost gubernij plačevanja za požarne škode. Tudi razpravlja notr. ministerstvo, kako bi se ustanovila stalna dela, za velike množice, pri katerih delavci ne potrebujejo tehniških znanij.

Finančno ministerstvo izdeluje načrt, kako bi zemstva plačevala del stroškov za vzdrževanje vseučilišč, gimnazij in drugih viših ter srednjih učilišč. Tudi bodo zemstva morala dajati svoje prispevke za župne šole in za šole „gramotnosti“, katere ima duhovščina.

Izračunali so, da le južna Rusija, ki je posebno žitorodna, plačuje posrednikom (maklerom) vsako leto 7½ mil. r., ako se vzame srednji izvoz Odese 50 mil. Za vse luke Črnega in Azovskega morja znaša pa ta preplata posrednikom 15—20 mil. r. — samo za žito. Poljedelci gubé torej vsako leto 15—20 mil. r. samo na jugu Rusije, kakor pravijo „Mosk. Véd.“ št. 255 t. l., čisto bezkoristno in nepotrebno.

Gospa Manasein-a napisala je odgovor na knjigo L. Tolstega „Rešitev je v vas samih“. Ta odgovor ima naslov: „Passivna anarhija in gr. L. Tolstoj“. Obe knjigi pisani ste francoski. Pisateljica je znana doktorica ter je s svojimi deli in predavanji zaslužila si posebno v zdravniških krogih dober glas resne in učene ženske. To knjigo je posvetila svoji hčeri. O knjigi Tolstega pravi, da širi ideje, čisto nasprotno tem, v katerih smo odrasli mi: pisatelj zameta znanost in ne želi posebno, da bi človeštvo še živelo in napredovalo. Vse to pa, ker po svoje tolmači izreke sv. pisma. Vladal naj bi neki zastoj in le primitivno delo, kjer ni treba večega znanja in napora uma. Ali tudi za više duhovno življenje se pisatelj ne navdušuje: ne mara za filozofske ideje, niti za vzvišeno kristijansko misel. Pisateljica je lahko dokazala, da T. uči krivo, trdeč, da nas vera opominje, da se ne protivimo zlu. T. misli, da bi mi ne smeli nasilno protiviti se zlu, pokoravati pa se le Bogu, ker to da zahteva pravo kristijanstvo. Torej ni nam treba pokoravati se ni cerkveni ni posvetni oblasti niti gospodarjem, ali nasilno ne bi se smeli protiviti jim. Svet naj bi se nekako pretvoril v puščavo, mi pa v puščavnike. Zato T. tudi vojaške zastave nekako zasmehuje, in pisateljica mu očita, da uči neko pasivno — anarhijo. T. pa da misli, da pasivna oporba izžene zlo s sveta. Vidimo tu, da tudi veliki talent zabrede lahko hudo, če se navzame suhe jednostranosti in izgubi svetlo zvezdo, ki nam kaže pot od vsakdanjosti k viši resnici, pravici in lepoti. C.

210.000 delavcev na ruskih pavolopredilnih i pavolotkaljih tovarnah dobivajo vsako leto nad 40 milj. rub. zaslužka. Da bi dale taki množici delavcev tak bogat zaslužek, tovarne morajo predelati 11½ milj. pudov pavole, katera velja od 110 do 120 milj. rub. No iz 11½ milj. pudov pavole dajajo Kavkaz, Hiva, Buhara, Turkestan i Persija le 3½ milj. pud.; ostalih 8 milijonov pa nam privaja Amerika i Anglija, i vsako leto Amerikanci i Angličani zdirajo z nas gromadno kontribucijo za pavolo: nad 80 milj. rub. Tako je ta stvar v mirnih časih; ko bi pa vslamtela vojna, tedaj pa morejo Amerikanci ali pa Angleži kar reči nam: „Plačujte nam za pavolo vmes 80 milj. takoj 100—160 milj.; če pa tega nočete, boste morali pa svoje tovarne ustaviti, a delavce kam denete?!.. Taka je (po „Русск. Мыс.“ za mesec junij t. l.) slika naše obrtnije, kolikor se ona opira na pavolopredilne i pavolotkalje tovarne. Komentarija ni treba, ilustracija je itak dovolj efektna... Ali, dragi čitatelj! ne boj se, ne pomisli, da je Rusija uže pogibla. Ne i zopet ne! Ko bi se Rusija le nekoliko vzela za delo, ko bi le nekoliko zbrala svoje sile, bilo bi jej ne težavno postaviti tudi to vejico svoje obrtnije na svoje noge, na krepke i tvrdne noge. Treba jej je le zakaspijsko železnico dovesti do Taškenta, treba jej je le srednjeazijske plodrodne zemlje s tropičnim podnebjem zasejati vsaj na polovino, ne pa le na 1/11, kakor sedaj dela, v mesto pšenice, a poslednjo voziti tje iz evropskega Privolžja, i vse bo tako, kakor, žali Bog, še sedaj ni: ruska pavolna obrt postane samostalna. Prvi korak je uže storjen: železnična raziskanja uže gredo svoje potje — od Tamarkanda do Andidžana i odtod do Taškenta.

V ministerstvu financij pregledavajo plato železnično i za ljudi i za poklažo i tvorino. Pogovarjajo se, da dobimo skoro novi tarif, ki bo neki precej podoben belgiškemu, a nekaj menda tudi ogerskemu, tarif diferencialni i pasovi. Razmer nove plate za pasadžirja III. razreda bo neki tak: Od 1. do 160. vrste bomo plačevali 1-4375 kop. za vrsto, a od 161. vrste bomo k plati za 160 v. t. j. k 2 r. 30 k. pridevali na 0-9 kop. za vrsto do 301. vrste. Dalje pa plata ne pojde od vrste, a bodo pasi, kateri bodo veljali po 20 kop. i bodo zaviseli od daljine od začetka poti. Koliko bo nova plata manjša od stare, razvidite iz naslednjega primera: Iz Petrograda do Moskve — 604 vrst — veljala je do sedaj vožnja v III. razr. 8 r. 68 kop., po novem pa bo stojilo le 6 r. Še izdatneje se poniža plata za drugi i prvi razred, katera je bila do sedaj

srednjemu žepu nedostopna. Po novem pa bomo za II. razr. plato tretjega razreda množili $1\frac{1}{2}$, a za I. razr. — $2\frac{1}{2}$ krat. Na noge, Slovenci!!

Pod zaglavjem „Сверхестественное Нѣмецкое Нахальство“ pripoveduje „Nov. Vr.“ take reči: V Štutgartu je neki Karl Malkomes, kateri izdaja v ruščini mednarodno bestristično biblioteko. V tej biblioteki pridoben je prevod Špilhagenovega romana „Безомліе неба“. Herr K. M. je ta roman z dolžno pripravo razposlal po vseh večih ruskih uredništvih ter prosi, da bi priloženo recenzijo pomestilo v svojih listih takoj na drugi den. Roman je natisnen v 2 knjigah, kateri veljati 4 marke ali 2 rublja. Uredništvo „N. Vr.“ je pregledalo prisilni knjižici ter je našlo, da niso vredne ni početnega groša. Jezik ni ruski, a je bolj podoben „židovskemu žargonu“, a Herr K. M. je grd tat i ropar ruskega lepostojca, iz kojega pobira za svojo drago biblioteko zastoj lepe svetlice takih pisateljev, kakoršen je na pr. Boborikin, O Schwindel, Schwindel!

Božidar Tvorcov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Pol. društvo „Edinost“ je imelo 21. t. m. v Trstu zopet občni izredni zbor, katerega se je udeležilo največ členov iz srede kmetov in prostakov. Prisoten je bil ces. kr. pol. viši komisar dr. Mahkovec. Predsednik je pri otvoritvi grajal nemarnost inteligencije in naših imovitiših ljudi, da se ne udeležujejo shodov. Nadalje je omenil, da je odbor poslal zahvalo mladočeškemu članom letošnje delegacije, da so se potegnili tudi za Slovence in Hrvate v Primorju; da je isti odbor sklenil odposlati spomenico justičnemu ministerstvu, naj svojo naredbo o dvojezičnih napisih itd. razširi tudi na Buje in Trst, ker je tu dovolj zastopan slovanski živelj. Zbor je potem odobril oba ta odborova ukrepa. Na dnevnem redu so bile gospodarske točke. Člen Balanč je predložil 3 resolucije, katere so se sprejele v smislu, da bi se sol za živino prodajala primerniše in po nižih cenah, potem da bi se posoda za gostilničarje pravično in pravilno cementovala uže v tovarnah, in da bi se pri izterjevanju davkov postopalo gledé na kazen mileje, in da bi se terjali davki le 2krat na leto, pri opominjanju pa da bi se denarna kazen začela šteti še le čez 1 mesec. Slovenskim poslancem za Tržaško je zbor po Poljšakovem predlogu naložil, da bi se milejše postopalo z delavci v Trž. plinarni, ker morajo delati predolgo vsak dan. Od iste strani se priporoča pol. društvu, da naj se poteguje pri državnih poslancih za obče volilno pravo; predsednik je zagotovil, da se je to uže zgodilo in se še ponovi. S pismeno obsežnim utemeljevanjem predlaga Drag. Martelanc ločeno administracijo za Slovence v mestu in za slovensko okolico. V ta namen naj bi se sezval tabor pri sv. Ivanu ali v Rojanu, če možno še letos. No zbor je sklenil, da naj se skliče tak tabor še le spomladi, kakor se je iz primernih vzrokov za drugo leto odložil tabor za Istro. Sprejel se je tudi predlog nujnosti dr. Trinajstića, da odpošlje pol. društvo spomenico just. ministerstvu, da preskrbi za Primorsko v obče uradniško osobje, večje slovanskih jezikov. G. Jakić je priporočal, naj posamičniki zahtevajo v Trstu in povsod na poštah slovenske, oziroma hrv. tiskovine. Nato je predsednik zaključil zborovanje.

Izgredi in demonstracije zaradi dvojezičnih napisov pri raznih c. kr. sodiščih na Primorskem so se z umetno agitacijo nadaljevali po raznih mestih in kotih istrskih. Na prvem mestu je tu Piran. Tu so množice pijanili,

da so razsajale po več dnij, da so morali konečno poslati še vojake v pomirjenje. Ali še vojaštvu so se upirali in nedostojno kljubovali zaradi prenočišča in mesa. Poročajo, da sneti italijanski napis v Piranu je zopet na svojem mestu; kdo da je dal ukaz za to, ni še znano, ker Tržaški nemški list oporeka, da bi bil prišel ukaz od namestništva. Dodajemo, da je tudi Tržaški mestni zastop slovesno odobril postopanje Pirancev, v tem pa mahnil ne le po Slovanih, ampak tudi po vladni naredbi. Pri vsem dodajemo, da italijanski konservativci so se pokazali ob tej priliki, kakor italijanski irredentisti, in v Piranu je celó jeden kanonik stopil na čelo protestovcem, v Tržaškem zastopu so pa samo 4 slovenski zastopniki glasovali proti protestu progresovcev.

Laški „konservativci“. Bajke katoliški list Tržaški „Il Popolo“ se je pridružil židovsko-liberalnim listom proti naredbi, zahtevajoči slovenske, odnosno hrvatske napise pri sodiščih v Istri. Zaradi tega je stavila „Naša Sloga“ „Popolu“ to-le umestno vprašanje: „Vprašamo velečastno gospódo, ki se zbira okolu „Popola“, ali je neumestno vse ono, s čimur se odpravljajo krivice našemu narodu v Primorju? Kako se je treba bati žalostnih posledic, ako se ustreza zakonom in pravici božji in človeški? Kje ste crpili ta nauk, velečastna gospóda? Tega vas niso učili profesorji v bogoslovju, niti ste take nauke našli v kaki katoliški bogoslovni knjigi. Takó vas uči le slepa strast, koja vas učinja jednake židovsko-liberalnim pisacem Primorja“.

O razkrojitvi sodišč v Istri. Uže zadnjie smo opomnili, da nestrpnost italijanske stranke v Istri jo utegne dotirati do tega, da se sedanja okrajna sodišča prestrojijo, in sicer po narodnostih. Italijani, kakor sami priznavajo, so naseljeni izključno ob pobrezju ter osredotočeni po pobrežnih mestih in mestecih. Na znotraj je zemlja istrska naseljena po Hrvatih in Slovencih. V Istri je torej prebivalstvo še mnogo bolj ločeno po narodnosti, nego na Češkem, in če so Dunajske punktacije Nemcem na korist poštevale razdelitev sodišč po narodnosti češkega in nemškega naroda, toliko laže bi se taka preustrojitev izvršila v Istri. Takó bi se izognili v bodoče narodnostnim razporom na to in v posledicah še na kako drugo stran. To bi, kakor kažejo sedanji upori od italijanske strani, vsekakor ugajalo italijanskemu življu, a Slovenci in Hrvati bi izvestno takisto ne bili na škodi, ker vedó da vsled sedežev sedanjih sodišč po ital. mestih imajo do njih neprimerno dolge poti in narodnostne boje z Italijani, kljubu temu, da dajajo istim Italijanom po njih mestih tudi zaradi sodišč obilo gmotnih dobičkov, ki bi potem ostali med slovanskim naseljenjem. Misel o preosnovi istrskih sodišč ugaja po takim narodnostnemu osnovnemu zakonu, socijalnim pravičnim razmeram, in, kakor se vidi, tudi ital. naseljenju.

„Sloga“, pol. društvo Slovencev na Goriškem, je imelo 11. t. m. občni zbor. Obsežno poročilo tajnika gosp. Gabrščeka govori o delovanju društva gledé na porotna sodišča. Po pozvedovanjih je sedaj jasno, da goriški Slovenci imajo nad 1200, ki so sposobni za porotniško častno službo; nadejati se je treba, da odslej se bode napravljval imenik takih mož pravičnije. Društvo se je potegovalo za osnovo slovenske nadaljevalne šole za obrtne učence, in je uže vse pripravljeno za to šolo. Društvo se trudi tudi, da bi Slovenci dobili v Gorici strokovno šolo za umetno mizarstvo in rezljarstvo, kakoršno imajo Lahi. Nadalje je društvo doseglo jasnost gledé na število slovenskih volilcev za trgovinsko in obrtnijsko zbornico v Gorici; Slovincem je to število neugodno, ker naši obrtniki in trgovci ne plačujejo toliko davka, kakor laški. Šola „Slogina“ šteje letos 7 razredov z 1 učiteljem in 6 učiteljicami ter blizu 400 otrok. Poleg tega imajo Slovenci sedaj 3 otroške vrte. Poročilo kaže na 6

letošnjih shodov in na disciplino volilcev pri letošnjih dopol. volitvah.

Po poročilu je župnik M. Kocijančič združil vse točke delovanja društva, naposled pa kazal, kaki poslanci naj se volé v bodoče; med drugim je rekel, da poslanstvo ni lestvica za častihlepneže ali molzna krava ali tovarna za križe in častna odlikovanja. Goriški Slovenci niso mogli biti zadovoljni s svojimi poslanci, ker po cela 10letja niso pokladali računov o svojem delovanju. Govornik želi odločnih móž, pravih katoličanov in gorečih narodnjakov za zastopnike. — Odborovo poročilo se je sprejelo. G. Bl. Grča utemeljuje potem peticijo proti ponarejanju vina, g. Gabršček pa prediaga odborovo peticijo za razširjenje volilnega prava v trgovinsko zbornico na vse trgovce in obrtnike, ki v obče plačujejo davek. Predsednik dr. Ant. Gregorič predlaga peticijo gledé na davčno preosnovo. Nato se z vsklikom voli novi odbor: Dr. Ant. Gregorič je z oduševljenjem potrjen zopet predsednikom. V odboru sta tudi g. Alfred grof Coronini in dr. Aleksij Rojic.

Shod zaupnih móž koroških Slovencev se je vršil 24. t. m. pri obili udeležbi domačih in tudi od zunaj došedših Slovencev. O tem shodu in slavnosti, ki se je istega dne na večer priredila v spomin Slomšku in Einspielerju, sporočimo v bodoče.

Nadaljevalno obrtno šolo v Gorici je vlada za Slovence pol. društvo „Sloga“ dovolila. Društvo si izvoli poseben šolski odsek, kateremu se pridruži 1 član kot vladni zastopnik. — Taka šola je uže mnogo let v Gorici, ali v svoj čas je bila kratkovidnost in popustljivost nekaterih slovenskih zastopnikov mnogo zakrivila, da so v isti šoli takó rekoč z uzurpacijo pridržali italijanski značaj, kljubu temu, da šola do današnjega dne dobiva določen znesek deželne podpore.

Istrski narodni poslanci mladočeškimi poslancem. Poslanec prof. Vjek. Spinčič zahvalil se je kot predsednik kluba hrvatskih in slovenskih poslancev na deželnem zboru istrskem v posebnim pismu mladočeškimi članom delegacije na njih odločnem, umnem in patrijotiškem postopanju v delegacijah, posebno pa na tem, da so se potegnili za interese Hrvatov in Slovencev v obče. posebe pa za njih interese v Primorju in Istri. To pismo odpravil je prof. Spinčič poslancu I. Kaftanu. Poslednji se je pismeno pristrčno zahvalil. V tem pismu pravi posl. Kaftan doslovno; „Smatrali smo za svojo dolžnost, da damo zadoščenje junaškemu narodu hrvatskemu in slovenskemu obzirom na tlačenje s strani Italijanov in vseh, ki jih podpirajo v tem“.

Celjska gimnazija. Ministerstvo je v proračunu za l. 1895 stavilo tudi znesek za posebno *nemško-slovensko* nižo gimnazijo v Celju. Poučevali bi se na tem zavodu — menda poleg slovensčine — na slovenskem jeziku le še predmeti veronauka, matematike in latinščine; vse drugo bi se učilo v nemščini. Vprašanje, ali bi ostal še nadalje pripravljalni razred, ki sili, da slovenski otroci zaradi učenja nemščine morajo za 8 gimnazijskih razredov zamuditi 1 leto več, nego pa nemški otroci, to vprašanje je jako važno, ker je postavilo slovenski narod v drugo vrsto narodov. Z druge strani, če se zasnjuje v omenjenem smislu niža gimnazija v Celju, je treba pristaviti to-le. Veronauk se je po nekaterih gimnazijah uže davno vsaj v prvih razredih poučeval slovenski. Matematika ima za slovenski značaj zavoda le malo pomena, ker ne potrebuje mnogo tehniških izrazov; pridobitev bi se torej osredotočila v poučevanju latinščine na slovenskem jeziku. In zato je toliko hrupa, ki se je zanesel celó v Bismarckove „Ham-

burger Nachrichten!“ In zato vzdržujejo nekateri slovenski poslanci koalicio! Poleg tega ne smemo pozabiti, da je bila uže Taaffejeva vlada obečala Slovincem podeliti tako, če ne še izdatnišo milost. Če se vedejo slovenski zastopniki kot krošnjari, ni čudo, če postopajo s slovenskimi in enakimi narodi kot z berači.

Statistika gledé na Celjsko gimnazijo. Po uradnem štetju je na Štirske, Koroške, Kranjske in Primorske 1,145.794 Nemcev, 1,174.942 Slovencev, 295.408 Italijanov in 141.901 Hrvatov. Nemci imajo 14 gimnazij in 8 realk, Italijani 2 gimnaziji in 1 realko; Slovenci pa imajo dve *mešani* gimnaziji in 1 mešano realko. Hrvati nimajo pa nič! V teh deželah se uči na gimnazijah 2729 učencev nemških in 1848 učencev slovenskih, na realkah pa je 1222 učencev nemških in le 280 učencev slovenskih. O tem, koliko se po krivem prišteva mnogo slovenskih učencev k nemški narodnosti, niti ne govorimo.

Javen shod koroških Slovencev. Dné 14. t. m. priredilo je „Katoliško-politiško in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem“ v Dolinčicah javen shod. Zborovanje je vodil društveni podpredsednik g. Vek. Legat; prisotnih je bilo do 200 gospodarjev. O točki „Kdo more in kako se more pomagati kmetu“, govoril je č. g. prefekt Val. Podgorc. Obširno in temeljito je razpravljal o sedanjem žalostnem stanju kmetkega stanu in dokazal s številkami ogromno breme, katero mora nositi kmet zaradi sedanjih liberalnih zakonov, zajedno pa je opozoril na sredstva, ki morejo pomoči temu žalostnemu stanju. — O točki „Kaj je šola in kakšna mora biti“, govoril je č. g. kapelan Josip Rozman. Naglašal je, da je treba odločno zahtevati versko in narodno šolo, kažoč na žalostne posledice interkonfesionalne šole. Narodno šolo pa je treba zahtevati, ker se otroci kaj prida naučijo le s poukom v materinščini. Konečno je priporočal, da naj navzoči podpirajo šolsko družbo sv. Cirila in Metoda ter da volijo svojimi zastopniki le take móže, ki bodo za versko in slovensko šolo. — G. V. Legat je razpravljal o sedanjem političkem položaju, razlagajoč namen koalicijske vlade. Krepko je označil neprijazno postopanje vlade proti Slovincem, omenil je Celjskih slovenskih vsoprednic in groznega krika, ki so ga zaradi tega zagnali Nemci, razpravljal je tudi o najnovejši naredbi višega sodišča Tržaškega gledé dvojezičnih napisov, vsled koje naredbe grozno kričijo nemški in laški liberalni listi, ki morda ne ostane brezvspešno, ker vlada prerada strepeče pred kričanjem naših narodnih nasprotnikov; niti v davkarjih, kjer dobro poznajo Slovence, ne marajo povedati v našem jeziku kam naj se nosi naš denar v državne namene. Govornik kara postopanje c. k. koroške kmetijske družbe, ki ničesar ne mara storiti za slovenskega kmeta. Konečno vabi navzoče na shod zaupnih móž in na veliko Einspieler-Slomškovo slavnost (dné 24. t. m.) v Celovecu. — Zbor je še razpravljal o gospodarstvu in o važnosti gospodarskih zadrug, potem je predsednik zaključil zborovanje.

Shod koroško-slovenskih posojilnic sklical je poslanec g. Miha Vošnjak kot načelnik „Zveze“ prve dni t. m. v Celovecu. Na shodu bile so zastopane skoro vse koroške posojilnice. V svojem nagovorom je g. predsednik Vošnjak poudarjal lep napredek koroških posojilnic in pohvalno omenil rodoljubne duhovščine. Shod se je vršil zaradi tega, ker je bila sklenila „Zveza“, da bódi vselej dan pred občnim zborom „Zveze“ posvetovanje odbornikov raznih posojilnic. Ker pa zaradi oddaljenosti prihaja le malo domačinov na zbere „Zveze“, sklenilo se je, da skličejo za posojilnice poseben shod v Celje, pozneje pa se utegnejo sklicati podobni

shodi na Kranjskem in Primorskem. Govornik je potem po-
jašnjeval potrebo nadzorstev, in o tej stvari so uže vprašali
razni poslanci i vlado. Ta je odgovorila, da izdela zakon, po
katerem bodo vse posojilnice, ki so pri kaki zvezi, podrejene
nadzorstvu skupnega „zveznega“ nadzornika, druge posojilnice
pa, ki niso v nikakoršni „zvezi“, boče nadzorovala vlada
sama. Naglašal je veliko važnost narodnih posojilnic za na-
predek gospodarstva in zadovoljstvom omenil, da je sloven-
skih posojilnic sedaj uže 67. — Tajnik Celjske posojilnice,
g. Lončar, govoril je o dolžnih pismih in menjicah in tol-
mačil, kakó jih je treba napraviti, da so veljavne, g. Vošnjak
pa je pojašnjeval, da živjajo posojilnice davčne olajšave v
tem slučaju, ako posojujejo le svojim članom. Za njim je g.
Lončar govoril o kakovosti davka. Zatem so razpravljali o
posojilnicah po načrtu Reiffeisen, o katerih je rekel nadzor-
nik Simon, da niso za nas, predsednik pa je razložil razliko
med posojilnicami po sistemu Schulze in Reiffeisen, in gosp.
Simon je podal nekoliko naukov in opominov zastran knji-
govodstva. Član Lenc je priporočal tesnejšo zvezo koroških
posojilnic za medsobno podporo; g. Vošnjak je odgovoril, da
dovoljujejo pravila „Zveze“, da so osnujejo pododbori v
Celovcu, Ljubljani in Trstu. G. Kandut je priporočil, da naj
pristopijo vse posojilnice k „Zvezi“, da se izognejo nadzor-
stvu od strani državnih uradnikov, in interpeloval gosp. po-
slanca, ne bi li mogle posojilnice pridobiti pravo, da bi
smele vsprejemati tudi pupilarni in cerkveni denar. Gospod
Vošnjak je odgovoril, da se bode to moglo zgoditi še-le
tedaj, ko bode potrjen zakon o nadzorovanju posojilnic. G.
Legat je med ostalim priporočal koroškim posojilnicam, da
naj podpirajo z večimi vsotami gradnjo slovenske šole v
Velikovcu. Na vprašanje, kakó bi se moglo zabraniti, da ne
pride koja posojilnica v roke nasprotnikov, priporočil je g.
Vošnjak, da naj se napravijo glavni in upravni deleži z do-
ločbo, da imajo volilno pravo le glavni deleži, te pa je treba
razdeliti le med zanesljive rodoljube. S tem se je zborovanje
završilo.

**Zahvalnica klubu mladočeških poslancev v
Pragi.** Odbor pol. društva „Edinost“ pooblastil je v odbo-
rovej seji predsedništvo, da izrazi toplo zahvalo klubu mla-
dočeških poslancev v Pragi, ker so njegovi člani v poslednjem
zasedanju delegacij v Budimpešti tako možato in odločno
branili in zagovarjali interese tudi Hrvatov in Slovencev v
obče, sosebno pa na Primorskem.

„Južno-štajerska hranilnica“ v Celju imela je
v letošnjem prvem poluletju 374,236 gld. 02 nč. dohodkov
in 348.725 gld. 38 nč. izdatkov, torej skupnega denarnega
prometa 722.961 gld. 40 nč. Vložilo se je v isti dōbi
207.617 gld. 42 nč., kapitalizovane obresti I. pol. narasle
so na 21.043 gld. 26 nč.; stanje vlog se je povišalo v tem
času za 66.271 gld. 41 nč. Izposodilo se je 81.025 gld.
08 nč., vrnilo pa le 15.546 gld. 34 nč., stanje posojil se
je torej povišalo za 65.478 gld. 74 nč. Prosilcev za poso-
jila bilo je v tej dōbi 209, ki so prosili skupno za 131.515
gld., dovolilo se je pa le 54.955 gld. S 1. oktobrom t. l.
imela je ta hranilnica čistih hranilnih vlog za 1.254.307
gld. 12 nč.

Podpora vinarski zadrugi v Pulju. Narodni
vinarski zadrugi v Pulju naklonilo je poljedelsko ministerstvo
4000 gld. podpore, obečajoč, da hoče to podporo še povek-
šati sčasoma. Na dotično ministerstveno vprašanje pa se
je laški gospodarstveni sovět istrski izjavil proti kakoršnikoli
podpori tej zadrugi.

Simon Gregorčič, slavni slovenski pesnik, je v vasi
na Gradišču na Goriškem, kjer prebiva, na tihem praznoval
svojo 50 letnico; no došlo mu je mnogo čestitek brzojavnih

in po pismih, za kar je izrekel javno skupno zahvalo. „Slo-
vanska knjižnica“ v Gorici pa prinese v posebnem zvezku
vesti o tej 50 letnici.

b) *ostali slovanski svet.*

Državni zbor. Proračun kaže dohodkov 638,985.577
gld., stroškov pa 636,527.870, torej preostanka 2,457.707
kljubu temu, da so se stroški povišali za kakih 16 milijonov
gld. Finančni minister pl. Plener je finančno stanje označil
kot ugodno, kljubu temu gleda on na povišanje dohodkov, torej
zvišanje davkov. Dodal je, da v državnih blagajnah je sedaj
nad 200 mil. gld. na razpolaganje. Nemška levica proslavlja
finančnega ministra, v tem ko je vedno grajala njegova pred-
nika Dunajevskega in Steinbacha, dasi sta ona dva uredila
financije, se ve da z obdačenjem vsega nižega naseljenja s
hudimi posrednimi davki. — Mladočehi so govorili v drž.
zboru za preklic izjemnega stanja na Češkem; minister Bac-
quehem je naštevanjem nevažnih dogodkov opravičeval na-
daljnje trajanje izjemnega stanja. Se ve da, koalicija mu je
pritrđila, da si je dr. Herold dokazoval nepotrebnost tega
stanja, rekši, da razlogi vladini bi dovajali per analogiam do
izjemnega stanja po vseh deželah. — Posl. Pernersdorfer je
stavil predlog nujnosti, da pride na dnevni red volilna
reforma. Tudi ta predlog je koalicija zavržla; minister-pred-
sednik Windisch-Graetz je zatrđil, da vlada in koalicija se
bode zopet bavila z volilno preosnovo, in da ista se predloži
še v tej zakonodavni dobi. Opomnil je, da parlament
ne potrebuje uličnih argumentov za svoje delovanje. S
tem je pograjal tiste, ki hujskajo delavce k demonstracijam.
Taka opomnja bi bila še mnogo potrebnija nasproti hujskačem
množic, kakoršni so med italij. irredentarji na Primorskem.
— Na vrsti je tudi novi kazenski red. Mladočehi so se iz-
rekli proti tej zasnovi, ker omejuje avtonomijo dežel, svob-
odo tiska in ker kaže nelogično razvrščenje glavnih delov.

Interpelacije v državnem zboru. Drž. posl.
Klun s tovariši (Hohenwartov klub) so stavili v držav.
zboru dne 24. t. m. zastran dogodkov v Piranu do mi-
nistra notranjih del posebno interpelacijo, v kateri je
rečeno med drugim: Ko so 18. t. m. Dunajski delavci
skušali vprizoriti demonstracijo, je predsednik minister-
ski med pritrjevanjem zbornice izjavil, da organi drž.
oblasti bi znali izpolnjevati svojo dolžnost, vzdržati mir
in občo varnost, in zatlačiti s silo eventualne izgrede
ter zaprečiti, da bi argumenti z ulice vplivali na zako-
nodavske činitelje. V pogledu na to izjavo bilo bi neve-
rojetno, da bi bila vlada pokazala toliko slabost na-
sproti izgrednikom v Piranu, in da bi bila preklicala
naredbo, katero je razglasila sama. Zato vpraša inter-
pelant: 1) Ali je dobil minister uradno poročilo o do-
godkih v Piranu? 2) Ali je res, da Piranski župan je
demonstrante zagotovil v imenu vladnega poverjenika,
da se zadosti njih zahtevam, in da se obesijo zopet table
jedino z italijanskimi napisi? 3) V slučaju, da je to
istina, kakó more Nj. Vz. opravičiti vedenje vladnega
komisarja, poslanega po Tržaškem namestništvu? Ali
hoče Njeg. Vz. zahtevati strog račun njih dela od
uradnikov Trž. namestništva, pri katerem je odgovornost
omenjenega dogodka, ter zahtevati odločno izvršitev dispo-
zicij, ki jih je ukrenilo pravosodno ministerstvo? Nato
so poslanci Spinčić, grof Alfred Coronini in tovariši
stavili interpelacijo do notranjega ministerstva in sicer
o dogodkih v Piranu in Koprju, in v tej je rečeno med
drugim: V Koprju je bila 14. t. m. občinska seja, v ka-
teri se je odobril protest proti ordinaciji prizivnega
sodišča Tržaškega gledé na table pri sodiščih; ko so
šli občinski svetniki iz municipalnega poslopja, jim je

kup kakih 50 oseb kričal: Viva l' Istria italiana! Viva la Lega Nazionale! Viva l'Italia unita! Pod hišami nekaterih Hrvatov in Slovencev so vpili: Fora i croati! itd. Tudi v Piranu so se odobrili protesti, in so se vpriporile demonstracije tako hude, kakoršnih ni bilo od l. 1848 do danes. Po poročilih, katera so objavili Dunajski listi se je v noči od nedelje do ponedeljka zbrala v Piranu velikanska množica ljudij, ki so naskakale finančne straže, narodnosti slovanske, ter je vpila: Abbasso gli slavi! Na več mestih so se godile rušitve, tudi v hišah dveh kanonikov. Nastevši različne dogodke, vprašajo interpelanti: 1) Ali so se omenjeni dogodki vršili dejanski? 2) Ako je to res, ali hoče ministerstvo storiti odločne korake v brambo Hrvatov, Slovencev in Italijanov spravljičnega duha od groženj italijanskih množic, vspodbujanih po nekaterih mestih istrskih? 3) Kaj namerja vlada ukreniti nasproti vedenju oblastij, ki so se udale argumentom z ulic in so zaukazale zopet postaviti v Piranu tablo jedino z ital. napisom? Ti dve interpelaciji smo le nepopolno posneli po brzogovornih poročilih.

Za Italijane se hoče potezati klub Coroninijev. Pripovedujejo, da naredbo o dvojezičnih napisih, pečatih itd. je bilo izdalo pravosodno ministerstvo uže za Taaffejeve vlade; ista pa da je ležala neizvršena pri višem sodišču v Trstu, in sedaj da je grof Schönborn na svojo roko ukazal izvršiti isto naredbo. Schönborn pa se je neki izjavil, da naredba mora ostati, ali pa odstopi on. Lojalni listi kažejo tudi na to, da tu ne gre samo za narodno enakopravnost, ampak tudi za državne interese, kar omenja tudi Klunova interpelacija. Nemški liberalni in židovski listi pa, kakor običajno, se potezajo za Italijane. Glavni kapitalistiški list je priobčil celo poseben članek o teh „malenkostih“; da, to so v resnici malenkosti, a nemška liberalna stranka je zakrivila, da se osnovni zakoni sedanje ustave niso izvršili v velikem stilu, kakor zahteva njih smisel, državni in nacionalni interes vseh narodov. Krivičnost nemško-liberalne stranke je glavni vzrok, da so pozabili slovanski zastopniki na svoje dolžnosti, vsled katerih jim treba je gledati najprej, da se izvrši glavno in potem še le podrobno.

Za obče neposredno volilno pravo se delavci tostran sosebno po tovarniških mestih shajajo in demonstrirajo. Na Dunaju je bilo prišlo celo do praske med policijo in delavci, v skupinah odhajajočimi z velikega shoda. Koalicija pa smatra vse to za malenkostno.

Zaradi dvojezičnih napisov pri sodiščih na Primorskem se bode te dni posovetovalo skupno ministerstvo. Levičarji zahtevajo, naj odstopi grof Schönborn, Slovenci pa naj se izključijo iz Hohenw. kluba. Potrjuje se vest, da grof Schönborn je bil izdal naredbo o dvojezičnih napisih lanskega leta pred odstopom Taaffejevega ministerstva. Trž. više sodišče je ni bilo izvršilo, ampak je pred nekoliko tedni vprašalo pravosodno ministerstvo, kaj naj stori stori, in to je potem ukazalo, da se mora izvršiti naredba v enem mesecu. Grof Schönborn je naročil Trž. višemu sodišču, da je poslalo deželnosodnega pristava dr. Kramerja v Piran, da začne preiskavo zaradi izgrediv. Obrok se mu je za to določil za 1 mesec.

Izgrede v Istri v poročilih in po člankih opisujejo ter označujejo sosebno tudi češki listi.

„Matica Hrvatska“. Iz društvenega poročila o minulem upravnem letu je razvidno, da je imela „Mat. Hrv.“

1893. l. 10.006 članov, oglasilo pa se jih je mnogo, katerih društvo ni moglo več vsprejeti, ker ni bilo več knjig. Ker vedno narašča število članov, sodi se, da bo leto štela „M. H.“ najmanj 12.000 članov. Letni prinesek 3 gl. je jako neznaten z ozirom na vrednost knjig. Za leto 1894. dobijo člani 9 knjig (3 poučne in 6 zabavne vsebine) Novopristopivši člani morajo se prijaviti vsekakor še pred 10. novembrom t. l.

Razpuščeno češko dijaško društvo. Dne 14. t. m. razpustilo je c. kr. namestništvo v Pragi literarno in govorniško društvo čeških dijakov „Slavija“. Namestništvo utemeljuje svoj ukrep s tem, da so se v društvenih sejah izustili politični govori, v kojih so si posamični govorniki privajali kritiko akademskih uradov in njih odredbe, a te kritike da so daleč presegle mero svobodnih izjav, in da spadajo pod kazenski zakon, a vendar predsednik ni vstal proti dotičnim govornikom. S tem da je društvo prekoračilo meje svojega delokroga. Društvo je moralo takoj oddati ves svoj imetek, društvene spise, zapisnike itd. V teku 60 dnij more društvo vložiti priziv pri ministerstvu. „Slavija“ je bilo najmočnejše češko dijaško društvo. Dijaki so računili na razpuščenje in so bili uže dolgo poprej zasnevali drugo društvo; a dasi potrjeno, tudi to ne sme sedaj poslovati.

Silezija. Novi dež. predsednik grof Coudenhove je sprejel deputacijo slovanskih zastopnikov, kateri so mu dokazovali neznosno položeno slovanskega življa v narodnem in kulturnem pogledu. Odgovoril je po češki, da se bode držal narodne enakopravnosti nasproti Čehom in Poljakom, kakor nasproti Nemcem.

Na Dunajskem vseučilišču bodo v zimskem tečaju predavali na filoz. oddelku iz slovanskih rečij: 1. Jagić dr. Vatroslav: Slavische Alterthumskunde, 4 ure; Geschichte der slavischen Philologie (seit Kopitars Tod), 2 uri; Übungen im slavischen Seminar. — 2. Jiriček dr. Jos. Constantin: Die Slaven und Byzantiner in der ersten Hälfte des Mittelalters, 5 ur; Lectüre mittelalterlicher Urkunden, 2 uri. — 3. Strekelj dr. Karl: Über slavische Volksetymologie, 1 uro. — 4. Pastrnek dr. Fr.: Kurzer Abriss der altslovenischen Grammatik, verbunden mit der Lectüre altslov. Texte, 2 uri; Slavische Mythologie, 2 uri. — 5. Vondrák dr. Wenzel: Geschichte der böhmischen Literatur, 3 ure; Einführung in die slavische Paläographie mit prakt. Übungen, 1 uro. — 6. Menčík Ferdinand: Anfangsgründe der böhm. Sprache mit Übungen, 3 ure; Böhm. Orthographie mit Übungen, 1 uro; Lectüre und Erklärung der böhmischen Dichter aus dem Anfange des 19. Jahrhunderts, 1 uro.

Izpraševalne komisije za jednoletne prastovoljce. Ker je brambovski zakon spremenjen takó, da smejo jednoletni prastovoljci polagati vsprejemne izpite v svojem materinem jeziku, osnujejo s 1. novembrom t. l. v področju III. vója tri izpraševalne komisije za jezike, ki so običajni v teh zemljah. V Gradcu bode izpraševalna komisija za Nemce, v Ljubljani za Slovence in v Trstu za Lahe.

Dr. Lueger. sedanji načelnik krščanske socialne stranke na Dunaju, je praznoval 14. t. m. 50 letnico življenja Antisemitske stranke na Dunaju in po vsem Nižem avstrijskem so tekmovali, da bi temu neustrašenemu borilcu čestitalo na dosednjih velikih uspehih, katere je s svojo odločnostjo dosegel uže sedaj na Dunaju in drugod proti nemško-liberalni stranki in ž njo združenemu Židovstvu. Dasi je dr. Lueger strogo nemškega mišljenja, kaže se vendar pravičen tudi drugim narodnostim, in vsled tega mu izkazujejo simpatije tudi Slovani.

Levovska razstava se je zaključila dne 16. okt. brez posebnih cerimonij. Objektivni kritiki so pokazali, da je bila razstava neumestna, in bi se bila morala določiti še le za bodoče stoletje. Mnogo predmetov so razložili Poljaki od zunaj, potem Čehi in se ve da največ židje. Plemstvo je potrosilo mnogo za gostije, pojedine in slavne vsprejeme; dobro so se pri tem imeli tudi taki plemiči, ki so uže davno obožali, a so se ob razstavi vedli takó, kakor da bi bili pri najugodnišem blagostanju. Podjetniki, sosebno gostilničarji, bodo imeli velike izgube, ker ni bilo toliko obiskovalcev, kakor so se jih nadejali. Gališki Rusi so bili na razstavi prezirani; zato pa vsaj gmotne škode ne bodo trpeli toliko, kakor Poljaki. Poslednji sami priznavajo sedaj, da so se preveč ponašali, preveč govorili, in sedaj se kesajo, da jim je ušla mnogokaka beseda, ki je vplivala celó na Bismarcka in cesarja Viljuma II. Na Levovski razstavi hoteli so pokazati stari blišč poljskega plemstva, a videlo se je, da ni več tistih zlatih dob, v katerih je dobivalo isto plemstvo obilih dohodkov od tlačanov-seljakov.

Gališki Rusi. Vsa okrajna zastopstva v Galiciji imajo razun jednega (v Nadvornji) za predsednike Poljake. Ruski člani z Stryjskega okr. zastopa so zahtevali vsaj namestnika predsedniškega ruske narodnosti, a to jim je bilo odbito. Ruski člani so nato prijavili abstinencijo. Stryjski okraj šteje 62.941 Rusov, 12.459 Poljakov in 5328 Nemcev.

O cirilometodijski cerkvi na Češkem razpravljajo sedaj tudi taki časopisi, ki si prisvajajo ime znanstvenih listov. To dovede do jasnosti v točki kulturnega slovanskega programa.

Minister Szilagy pred svojimi volilci. Dne 13. t. m. poročal je ogerski minister pravosodja, Szilagy, v Požunu svojim volilcem o politiskem položaju. O cerkveno-politiških preosnovah zatrđil je, da zakonodavni posli še niso gotovi. Dogodki poslednjih dnij v zbornici magnatov da so splošno znani, torej da jih ni treba opisati. Povsem odkrito pa da mora izjaviti, da vlada ostane pri onih dveh zakonskih osnovah, kateri je bila zavrgla zbornica magnatov. Minister se nadeja stalno, da poslanska zbornica odobri vladino politiko. Nadeja se tudi, da vsprejme i magnatska zbornica ob novi razpravi prej odklonjene zakonske osnove. Nadalje je naglašal minister, da cerkvene preosnove niso naperjene proti narodnostim in njih razvitku. Tudi ni res, da bodo te preosnove na škodo občemu življenju. Nadalje je razpravljaj o preosnovi uprave, o narodnostnem pokretu in o težnji nove strankarske konstelacije za versko osnovo. Govoreč o narodnostnem vprašanju, naglašal je minister, da je treba energično odbijati težnje, ki so naperjene proti celokupnosti zemlje. Vsi romunski podaniki Ogorske da morejo jednako uživati vse blaginje države ogorske, kakor vsi ostali državljani, a da bodo skoro izkusili to dejstvo. — Kdo veruje takim trditvam?

Potrjeni zakoni evang. cerkve. Čitamo v „Národnih Novinah“, da je kralj potrdil sinodalne zakone evang. cerkve a. v. gledé nove razdelitve distriktov in naročil ministru prosvete in nauka, da ne reši prošnje, vložene proti tem zakonom. Kakor znano, so se bili slovaški protestanti izrekli proti taki razdelitvi. Ev. cerkve v Slavoniji prijavile so bankemu distriktu, da so za ločitev od bačko-sremskega seniorata in da si hočejo zasnovati svoj posebni seniorat. To utemeljujejo s tem, da ima Hrvatska-Slavonija v vseh cerkvenih in šolskih vprašanjih svojo avtonomijo.

O Židih na Ogorskem piše madjarski svečenik v „Grenzbote“ med drugim: Ogorska je Židom obljubljena dežela, je židovski eldorado. Židovski veleposestnik in plemič sta se takó povzdignila, da stare rodbine magnatske in cer-

kveni dostojanstveniki morajo se umikati pred njimi. Žid se šopiri po Hegyalji, kjer uničuje vinogradarja in trgovca z vinom, v Karpatih, kjer hlapčujeje Slovaki in Malorusi s pomočjo žganja, drugod je vzel davnim posestnikom volilno pravo po komitatih; v palačah Budapeštanskih Žid reguluje financije ogorske; v uredništvi ogorskih je samooblastni gospod in vodi politiko domačo in zunanjo. Ima v rokah vso politiko, trgovino, kmetijstvo, t sk, literaturo. Danes uže ne priznava Žid kristijana za ravnopravnega; tudi škofje uže podlegajo vplivu židovskemu . . .*

Madjarjenje. Vlada namerja uzakoniti načrt, vsled katerega bi bilo nemadjarskim šolam sprejemati denarno podporo od zunaj le s privoljenjem vlade. Ta namera se je izvestno porodila v madjarskih glavah iz dejstva, da so ogerski Romunci dobivali podpore za šole in cerkve od romunske lige; novi zakon bi pa zadel ne le Romunce, ampak tudi občji nemški Berolinski Schulverein in tudi nemško vlado, ki odločujejo velike vsote za Nemce obeh polovin našega cesarstva. Sicer pa je to nov korak k madjarjenju drugih narodnostij.

Srbski kralj Alexander I. se je uže vrnil s svojega potovanja preko Budimpešte v Berolin in odondod preko Beča v Belgrad. Na Ogorskem in v Berolinu so ga slovesno sprejeli, v Berolinu je dobil od cesarja Viljuma II. celó visok red. To potovanje smatrajo kot delo Milanove politike in torej kot začetek povrata tiste srbske politike, s katero je bil Milan spravil Srbijo pod zapadne vplive. Šovinistem malih slovanskih narodov pa zopet kličemo: glejte, kam dovaja formalna samostalnost šibkih! Črnogorski knez se ni nikdar ponašal s kakim politiskim separatizmom, on tudi sedaj moli s svojim narodom vred za carja, svojega pokrovitelja.

Na Srbskem je ministerska kriza; s slovanskega stališča ni vredno omenjati takih kriz, tudi če se 100 krat izvrše v 1 mesecu!

„Zarota“ Čebinjac. Belgrajsko kazensko sodišče izdalo je tiralnice proti bivšemu ministru Taušanoviću in profesorju dr. Nenadoviću, katera bivata v inozemstvu. Pozivljata se, da se stavita sodišču tekem 15 dnij. Zatožena sta veleizdajstva kot sokrivnika Čebinjaceve „zarote“, katera je namerjala, kakor pravi sodbeni zaključek, odstraniti kralja Aleksandra I. in povzdigniti Petra Karadjordjevića na prestol. Ako se Taušanović in Nenadović ne stavita sodišču, vršila se boe konečna razprava v njiu odsotnosti.

Črna Gora. Knez je poslal velikemu knezu Nikolaju Aleksandroviču, prestolonasledniku ruskemu, depešo, v kateri izraza željo, da bi ozdravel car Alexander, pokrovitelj črnogorskega kneza. Ruski prestolonaslednik je še v isti dan brzojavil knezu Nikoli I.: Jaz sem Vam globoko blagodaren za Vaše dobre besede in molitve. Nemoč je še velika. Imamo nadejo v Boga.

Z Bolgarskega ni treba poročati drugega, kakor da princ Ferdinand otvori sam novo „Sobranje“, katero je konečno sestavljeno, kakor je vplivala vlada. O kaki odločilni premeni mišljenja ni treba niti govoriti. Saj še za zdravje carjevo ni smel mitropolit moliti. Narod je z večine še nepokvarjen in vé, kaj zahteva hvaležnost; inteligencija pa se prodaje za kruh in s tem prodaje tudi narod. Tudi bolgarske ministerske krize ne pomenijo za Slovanstvo nič!

Kakó velik vpliv ima Židovstvo na Bolgarskem, razvidno je tudi iz tega, da imajo Bolgari svoj poseben antisemit-ski list, z imenom „Bolgarsko brez Židov“. Ta list priobčuje članke, ki ne ugajajo ne Židom ne Madjarom. Obracajoč se h Koburžanu, prosi ga, naj bi se znebil židovščine in stambulovščine, vlada pa naj bi bila slovanska in rusofilka, ne pa filosemitska.

Car Aleksander III preselil se je s carico in drugimi člani carske obitelji v Livadijo, da bi pod milejšim podnebjem ozdravil ali vsaj podaljšal življenje. Toda bolezen je huda in je oslabila carja takó, da so najboljši zdravniki izgubili nadejo za njega ozdravljenje. Dne 24. in 25. t. m. je bilo carju nekoliko odleglo, ali opasnost je stalna. Vsled tega želi car, da bi se prestolonaslednik Nikolaj Aleksandrovič poročil sedaj; v ta namen je prišla nevesta cesarjevičeva Alisa v Livadijo in, če se vest obistini, bode kmalu poroka v prisotnosti carja in carske obitelji.

Za zdravje carjevo molijo ne le po vsej Rusiji, in kjer prebiva kak Rus ampak tudi pri drugih Slovanih. Tudi Francozi sosebno molijo zanj. V pravem pomenu besed, ves kulturni svet opazuje bolezen carjevo in premišljuje posledice njegove smrti. Še le sedaj pripoznavajo v polni meri, da car Aleksander je bil tisti, ki je vzdrževal evropski mir. Uže naštevajo njegove zasluge, ki si jih je za Rusijo, oziroma za vso Evropo pridobil v kulturnem pogledu, sosebno tudi z zidanjem sibirskih železnice. Jeden francoski list je opomnil, da Napoleon I je prelivljal kri, car Aleksander pa je zabranil, da je na stotisoče ljudij ostalo pri življenju, ker je ščitil mir. No, mi iskreno želimo, da bi mogli v bodoče poročati ugodniše vesti o velikem plemenitem carju Aleksandru III.

Nemci o ruščini. Kakor smo uže omenili zadnjič, je objavila „Norddeutsche Allgem. Ztg.“ v 408. št. t. l. znamenit članek, v kojem priporoča Nemcem učenje ruskega jezika. Člankar pravi: „Jaz sam ljubim in uvažujem italijanski jezik, vendar razumni izbor in red v obučanju novejših jezikov sili na to, da bi mi učili se ne samo romanskih in germanskih jezikov, ampak tudi skrbeli: prisvojiti si vsaj jeden slovanski jezik. Izbor izmed teh jezikov, mora pasti na literaturni jezik 120 milijonov broječega naroda, ki zavzema šteti del zemeljskega površja. V praktičnem znanju jezikov mi Nemci ne stojimo na prvem mestu. Ruski naobražanci znajo obično nemški, francoski in angleški jezik, v Nemčiji pa znajo po ruski izražati se le nekateri dostojanstveniki. Znanje jezikov mora biti primerno časovnim okoliščinam, osobito ker vsled tega ne trpi plemenitost značaja. Ruski pisatelj Tolstoj je v sedanji dobi jeden iz najslavnejših dvigateljev svetovne literature v obče, a tudi Turgenjev ni neznan in neljubljen. Pred jezikom takih pisateljev mi ne moremo in ne smemo zatiskati ušes, posebno uže zaradi tega ne, ker nas taki pisatelji obveščujejo o političkih, kulturnih in drugih odnošajih svojega naroda. — Zakaj naše (nemško) naučno ministerstvo ne uvede v gimnazijah začetkom vsaj v vstočnih pokrajinah pouka v ruskem jeziku? Porečejo, da nimajo zadostnega števila učiteljev za to. A za novejšo, t. j. francosko in angleško jezikoslovje je pri nas zadostno število predavateljev, dasi ne toliko, kolikor jih je za klasično filologijo, za katere ni uže skoro najti mesta. Ako bi objavil minister prosvete, da uvede prihodnje leto poskus v poučevanju ruskega jezika, in ako bi tem povodom priporočil jezikoslovcem, da naj nastojajo priučiti se ruskemu jeziku, uverjen sem, da bi se našlo do omenjenega obroka dovoljno število učiteljskih sil. Ni treba ugovarjati z obrabljeno frazo, da je početek učenja ruščine sila težak. Tiskanih pisanih črk priučijo se deca v nekoliko minutah. Vse ostalo pa je v ruskem jeziku izdatno laže, kot n. pr. v poljskem. Jaz sem pričel svoje dete poučevati v ruščini, ko ni še imelo 14 let, in uvidel sem, da je pokazalo v kratkem času lep uspeh v učenju tega jezika. — Za neobhodno potrebno samostalno naobrazbo učiteljev ruskega jezika, morale bi se zasnovati

na vseučiliških stolice ruskega jezika, na katere bi se kolikor možno pozvali rojeni Rusi, kakor se je to zgodilo s katedrami francoskega in angleškega jezika. Učenim slavistom, s kojimi se nemška vseučilišča morejo ponašati, preostalo bi še prostrano polje predavanja staroslovensčine, v estetiškem razmotrivanju slovanske literature in v drugih slovanskih jezikih. Ako bi mnogi nemški listi spravili to važno vprašanje o učenju ruskega jezika na dnevni red, kakor se je to godilo uže davno, izvršilo bi se, in Nemci bi imeli kmalu korist in zaščeno, ker ruski jezik je specijalen, mil in bogat jezik, in pri tem tudi lep jezik. A poleg tega bi si mi pridobili simpatijo v ruskem narodu, katera nam ne bi bila na škodo kot narodu, ki hrani v svojih grudih čutstvo svojega nacionalnega ponosa“. — „Галичанинъ“, ki je takisto ponatisnil ta odstavek iz važnega velikonemškega lista, pristavlja, da poljski šovinisti se ve da prikrivajo tu označeni pomen ruskega jezika, sosebno y Galiciji, ker bi se s tem izpodkopal gališki položajem, in bi gališki Rusi v ne dolgem času pridobili tisti pomen, kakoršen jim pripada po pravici. No poljski šovinisti in nekateri maloruski plezci ali streberji ne uničijo svetovnega pomena ruskega jezika in ruske literature.

Zjedinjenje cerkvâ. Te dni sta dospela v Rim melhiški patriarh Jusef in sirska-katoliški patriarh Behnam Benni, da prisostvujeta konferenciji pod predsedstvom papeža Leva XIII., katere je bil sklical sv. Oče v ta namen, da bi se odcepljene vstočne cerkve zjedinele s katoliško. Armensko-katoliški patriarh Azarion pa ni prišel na konferencijo.

KNJIŽEVNOST.

Slovensko-nemški slovar. Izdan na troške rajnega knezoškofa Ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. Izšel je sedaj 14. sešitek, ki seza od slova: *ponatekniti* do: *predên*.

Nemško-slovenska pravna terminologija. V imenu društva „Pravnik“ uredil dr. Janko Babnik. Tiskala in založila c. kr. dvorna in državna tiskarna na Dunaju. 1894 leta. Cena 3 gld. 50 kr., odnosno elegantno vezana 4 gld. 10 kr. Naročila sprejema Anton Zagorjan, knjigotržec v Ljubljani. — V oceno nismo dobili velevažne te knjige, slišimo pa od naših pravnikov, katerim je ta knjiga najbolj namenjena, da niso ž njo posebno zadovoljni, češ, da je prišla na svitlo vsaj jedno leto prezgodaj. Nadejamo se, da prinese o njej „Slovenski Pravnik“ ozbiljno, stvarno in poučno kritiko, in da se iztrebijo iz nje vsi jezikoslovni nestvori, v katere, kakor nam zatrjujejo, je prav po nepotrebnem vprežena vsled nemškega vpliva.

Zabavna knjižnica. Uredjuje dr. Avgust Harambašić. Naklada Adlera i Piska u Zagrebu. Pod tem naslovom so začeli na Hrvatskem izdavat dela najboljših pisateljev hrvatskih, potem pa tudi drugih slovanskih in pisateljev drugih literatur. Zabavna knjižnica je namenjena vsem slojem hrvatskega naroda. Izhaja v zvezkih v osmini, po 40 strani, vsakih 10 dnij izideta po 2 zvezka, in stoji zvezek 15 kr. Prva 2 zvezka obsežata poleg drugega: „Ognjem i mačem“. Historički roman Henryka Sienkiewicza. S poljskoga preveo dr. Aug. Harambašić.

„*Naše Doba*.“ Revue pro vědu, umění a život sociální. Izšla je 1. št. II. letnika in obseza med drugim: Vitezslav Hálek. Napsal I. S. Machar. — Časové směry a tužby. Uvažuje T. G. Masaryk. — Pojišťování jako podnik veřejný. Podává Jan Koloušek. — Idea cyrilomethodějská. M. — Rozhledy: vnitřní a zahraniční, sociální, pověřej. hospodařství, časopisecké; uravy a kritiky. Zprávy. Novejší spisy. — Vydavatel: dr. Jos. Laichter. Redaktor: prof. dr. T. G. Masaryk. Praha. C. na 1/4 l. 1-80., na leto 7 gld. 10 kr. Mesečník ima namero, razpravljati vse, kar se dostaje skupnih sil češkega naroda, duševno življenje njegovo proglobiti in poštovati le to, kar je vredno. Iz naslovov spisov se uže kaže, da list pretresa važna vprašanja, med temi tudi taka, ki spadajo k glavnim točkam slovanskega programa. Zato smo dolžni tudi mi poštovati češko „*Naše Doba*“, bodi si da se bodemo ž njo zlagali ali razločevali se od nje. Priporočamo jo Slovanom zaresnega mišljenja.

Pracovna, pro vkusné slohové a lehké ruční práce a národní vyšívání s barvenou přílohou. Vydavatel a nakladatel Josef Schindler. Praha. Předplatné 55 kr. za 1/4 roku = 3 čísla, pul r. 1-10 zl., celý rok 2-20 zl. „*Pracovna*“ je nov češki mesečník, posvečen gospem in gospodičinam češkim, katere se bavijo kakor si bodi z ročnimi deli, in sicer z deli umetnega, narodnega vkusa. Doslej je izšlo 6 števil, ki so polne ilustracij s pojasnjujočimi teksti; vsak ima krasno prilogo stalne umetne vrednosti. Na teh barvanih prilogah so vzorci domačega, zares narodnega dela, kakoršno je izumil tekom raznih vekov slovanski duh češke narodnosti. Vrh tega dodaje list primernega čtiva ali berila v vsaki številki. Ta list priporočamo Slovanom v obče, naj si ga naroče povsod tudi naobrazene Slovenke, najprej pa učiteljice ročnih del; tudi če ne znajo češki, iz ilustracij razvidijo vse, kar je treba, in takó je tu redek slučaj, da more nečeške Slovanke ilustracija dovajati do spoznavanja, oziroma učenja tudi jezika.

„*Matice Slovanská*“, katero izdava in urejuje Karel Wolf v Olomucu, je razposlala sedaj 19. in 20. št. II. letnika; v teh se nadaljuje prevod Danilevskega „*Rusko a Evropa*“, zajedno se tiska nekaj poljskih novel. „*Mat. Slov.*“ stoji na leto 2 gld. 50 kr.

„*Osvěta*“. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel Václav Vlček. Ročník XXIV. 1894. Číslo 7—10. Iz teh 4 zvezkov navedemo le nekoliko razprav, kakor: O českých divadelních společnostech. Uvažuje Václav Štech. — Konec rozprave: Z nynější Černé Hory. Piše prof. Jos. Wunsch. — Draz. Česká legenda od Avg. E. Mužika. Krutihlav. Ptačí motiv od Ad. Heyduka. — Ludvik Košut a uherský stát. Histericko-političká studie od Jos. J. Toužimského. — V. Patnáctý Očez. — VI. Slované a Praha, Madjaři a Frankfurt. — Z vesnice: Drobne

obrázky od Jos. Prokše. — Panský sport. Povídka z Šumavského Podlesí od K. Klostermanna. — Z nové literatury ruské. Piše prof. Jos. Mikš. (Dokončení). — Několik kapitol z oboru slovanského práva. Napsal dr. K. Kadlec. (Dokončení). — České písemnictví: Básně. Posuzuje Frant. Zákrejs. Paměti dramatických umělcův. Referuje F. K. Hlyda. — „*Osvěta*“ izhaja dne 25. vsakega meseca v zvezkih šest pol in stoji na leto 7 gld. 20 kr. Uredništvo in upravníštvo je: ve Vinohradech, v ulici Čelakovského č. 22. v Praze. — „*Osvěta*“ spada med najboljše slovanske smotre ali revije in med razpravami obseza dejanski mnogo takih, ki neposredno pretresajo zgodovino ali razna važna vprašanja Slovanov.

Nastin filosofie J. A. Komenského, vzdělal Jan Kapras, profesor c. kr. vyššího gymnasia v Brně. Nakladem Šaška a Frgala ve Velkém Meziříčí na Moravě. Cena po pošti 1 gld. 50 kr.

„*Временникъ*“ Института Ставропигийского съ мѣсяцесловомъ на годъ 1895 — рочникъ 32-й. To je koledar avstro-ogerskih Rusov, po vsebini najbogatejši in najboljši in obseza 25 tiskanih pol. Okolo 30 prvih maloruskih pisateljev je priobčilo v njem raznih spisov. Stoji pa le 50 kr. in se naroča pod adresno: Въ Ставропигийскую книжную лавку во Львовѣ (Lemberg, ч. 5, у Л. Русская.)

Monumenta mediæ aevi historica res gestas illustrantia. Tom. XIII et XIV. Krakovo, 1894. Knjigarne poljske založne družbe. 8° à 6 gld. Obseg: XIII. Acta capitulorum ecclesiasticorum selecta, edidit B. Ulonowski. Vol. I. Acta capitulorum Gneznensis; Poznaniensis et Vladislaviensis (1408-1530). Itd.

Угорская Русь и связанные съ нею вопросы и задачи русской исторической науки. Памяти Венелина. Проф. И. П. Филевичъ. Варшава 1894. 8°. Str. 32.

Лекции и изслѣдованія по древней исторіи русскаго права. В. Сергѣевичъ. С.-Петербургъ, 1894. 8° 8, 382 pp. C. 4 gld.

Областное дѣленіе и мѣстное управленіе литовско-русскаго государства во время изданія перваго литовскаго статута. М. Любавскій. Москва, 1893. 8° VIII, 884, C, VI pp. Cena 12 gld.

Listnica uredništva. G. R. v Herceg Novem: Lepa hvala; pesmi priobčimo. — Različnim pesnikom: Kolikor možno, pridejo posamične pesni polagoma na vrsto. — Dopisniku iz Ljubljane: Poslano prekasno došlo. — X. v Mariboru. Odslej priobčimo večkrat ruske pesmi s tolmačenjem. Kakor vidite, podaje naš sotrudnik jako primernih pojasnil iz ruske slovnice poleg leksikalnih snovij.

Dr. Tr.: A. M. u Zagrebu. — o — o || — o — o — o. Ili tako, ili je krivo, kako smo pokazali i dokazali u 9. br. „*Sl. Sv.*“ t. god. — I ako počinje stih naglašenom slovkom (u narodnoj poeziji to je iznimka), ipak treba provesti dierezu iza drugoga troheja (budući je u hrvatskom jeziku skoro nemoguće pjevati jambine): o || — o — o || — o — o — o. N. pr. [Da] nije tebe, || mene ne bilo, U] nježnom sanku || tek bi bio živ, O] vječnom milju || srce bi mi snilo . . .

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke po 18 kr. Zunaj Avstro-Ogerske na leto 5 gld. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Molin grande št. 2 (konec ulice Stadion).